

Estók József

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS SZERVEZETRENDSZERÉNEK ALAKULÁSA A 19. SZÁZAD KÖZEPÉTŐL A 20. SZÁZAD VÉGÉIG

Development of the organizational system of the Hungarian Prison Service from the middle of the 19th century to the end of the 20th century

Tanulmányomban a magyarországi büntetés-végrehajtás – XVIII. század második felétől a XX. századig terjedő időszak – irányításának, szervezetrendszerének változásait mutatom be. Különös tekintettel azokra a módosulásokra, melyek a kiegészítéstől, majd a Csemegi-kódex – az új Büntető Törvénykönyv – életbelépését követően jelentős befolyással voltak börtönügyünk fejlődésére és a századfordulóig tartó időszak látványos intézményhálózat fejlesztését eredményezték. A XX. századi kitekintés során értékelésre és elemzésre kerül a századfordulótól a második világháború befejezéséig terjedő, majd az 1945-től 1952-ig tartó időszak, benne az 1950. évi II. törvény (Bt.) hatálybalépése miatt bekövetkezett változásokkal. Továbbá azokkal az irányítási szervezeti módosításokkal, melynek eredményeként a börtönügy felügyelete 1952 márciusától az igazságügyi tárcától a belügyi tárcához került. Az 1952-1963-ig terjedő időszak belügyi irányítása – amely leginkább a politikai leszámolásokkal, a megtorlásokkal jellemezhető – szintén számtalan irányítási és szervezeti változást eredményezett. Az 1963-tól 2000-ig terjedő időszakban a börtönügy irányítása, felügyelete ismét az igazságügyi tárcához került. A korszak jogpolitikai változásai, majd az 1989-es rendszerváltozást követő reformintézkedéseknek köszönhetően ismét számos szervezeti változás történt, melyeket a tanulmányból megismerhet az olvasó.

Kulcsszavak: Igazságügyi Minisztérium, Csemegi-kódex, büntetőnovella, Államvédelmi Hatóság, Belügyminisztérium, BvOP

In my study I present the changes in the management and the organization of the Hungarian penitentiary system from the second half of the 18th century to the 20th century. Particularly with regard to the modifications that had a significant influence on the development of our prisons, that followed the time of the Austrian-Hungarian Compromise, later the new Penal Code named the Csemegi Codex entering into force and resulted in the development of a spectacular institution network development up until the turn of the century. The analysis of the 20th century includes the evaluation of the different time periods, first from the turn of the century to the 2nd World War. Then from 1945 to 1952, which includes the changes due to the Act II of 1950 coming into force, and furthermore the changes in the management organization that led to the supervision of the Prison Service to be transferred from the Ministry of Justice to the Ministry of Interior from March 1952. The period of 1952-1963 under the interior control may be mainly characterized by political reprisals and retaliations and resulted in numerous changes as well. In the period from 1963 to 2000 the administration and supervision of the Prison Service was brought to the Ministry of Justice again. Thanks to the changes in the legal policy of the era and the reform measures following the change of regime in 1989, many organizational changes were made that the reader could learn from the study.

Keywords: Ministry of Justice, Csemegi Codex, Criminal Law, State Security Authority, Interior Ministry, PSHQ

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének korai előzményei Magyarországon

Hazánkban a XVIII. század második felét követően csökkent a halálbüntetés és az egyéb – főleg a testfenyítő – büntetések száma, ugyanakkor a szabadság elvonásával járó büntetések alkalmazása terén jelentős emelkedés volt tapasztalható.

Nem voltak, illetve nem épültek az egyre növekvő számú elítéltek elhelyezésére szolgáló létesítmények, ezért a szabadságvesztés jellegű büntetéseket

- a vármegyék tömlőceiben, ahol az irányítás, a felügyelet a megyei alispán, a tiszti főügyész, illetve a várnagy hatásköre volt;
- a törvényhatósági joggal felruházott városok tömlőceiben, ahol a főbíró, a városfiskálisa, illetve a porkoláb kezében volt a rendelkezési jog;
- a pallosjoggal rendelkező feudális uradalmak tömlőceiben, ahol az uradalmi fiskális és a porkoláb voltak a rendelkező, intézkedő, illetve kezelő személyek; továbbá
- a nagyobb községek börtöneiben, amelyek a település bírójának felügyelete és irányítása alatt állottak;

hajtották végre.

A katonaság váraiban, erődítményeiben helyezték el a hajóvontatásra és a sáncmunkára ítélt rabokat, valamint a politikai foglyokat.

A törvényhatósági vármegyei börtönök feletti felügyeletet a vármegyék gyakorolták, általában a második alispánon és a tiszti főügyészen keresztül. A törvényhatósági börtönökben és a különböző helyeken működő – eltérő építészeti és elhelyezési adottságokkal rendelkező tömlőcökben – igen eltérő szabályok vonatkoztak a rabokra és azok tartására, kezelésére. Tóth Mór *Tanulmányok a börtönügy terén* című művében így mutatja be az akkori viszonyokat: „Hazánkban a 48-as évek előtt a börtönök három irányban, de fájdalom! csak egy rendszer szerint voltak kezelve:... a megyei alispán, tiszti főügyész és a várnagy,... a főbíró, város fiskálisa és porkoláb,... az uradalmi fiskális és a porkoláb, voltak az intéző, rendelkező személyzet, kiktől a rabok elhelyezése, foglalkozása, sorsuk könnyítése, vagy súlyosbítása függött; valóban pedig csak is a várnagyok, porkolábok és uradalmi hajdúk voltak a börtönkezelésnél a legnagyobb hatalmak, és pedig azért, mert előljáróik magasabb társadalmi állása ily csekélységek feletti gondoskodást nem engedhetett meg.”¹

A kialakult helyzet ismeretében, a Helytartó Tanács már 1763. évi körrendeletében „véleményadásra szólította fel a vármegyéket, hogy... fenyítőházakat, hol és mi módon lehetne felállítani. A megyék azonban, bár a gondolat felvetését helyeselték, de mivel az intézmény felállításával járó anyagi terheket nem akarták vállalni, az ügyet az Országgyűlésre tartozónak vélték.”²

Hazánkban az első központi börtön magánkezdeményezésre létesült. Gróf Esterházy Ferenc, Mária Terézia magyar tanácsosa 1770-ben telket és épületet ajánlott fel Szempcen

1 Tóth Mór: *Tanulmányok a börtönügy terén*. Eger, 1874. 8–9. o.

2 Kabódi Csaba – Lőrincz József – Mezey Barna: *Büntetéstan alapfogalmak*. Budapest, Rejtjel, Kiadó, 2005. 127. o.

egy országos fenytőház létesítésére. Az intézmény 1772-ben nyitotta meg kapuit, majd a fenytőházat 1780-ban szintén a gróf birtokán lévő Tallósra helyezték át, ahol 1785-ig fogadta a beutaltakat. Végül az intézetet 13 évi működés után a szegedi várba költöztették. A szegedi fenytőház – korabeli kifejezéssel: javítóház (Domus Correctoria Szegediensis) – 1831-ig állt fenn.

A fenytőházak több funkciók létesítmények voltak, ide helyezték el a bűnelkövetőket, férfiakat, nőket, fiatalkorúakat vegyesen, ide utalták be a halálbüntetés alól felmentetteket, a szülők által beadott, kezelhetetlen gyermekeket, de tébolydaként is működött.

A fenytőház(ak) feletti felügyeletet a Helytartó Tanács látta el, a szegedi fenytőházat, 1807-ig a Helytartó Tanács, 1807-től a Csongrád megyei alispán felügyelte. Működését (működésüket) a Helytartó Tanács rendeletben részletesen szabályozta. A beutalás a Helytartó Tanács jogköre volt, azzal a feltétellel, ha volt jogerős bírói ítélet és a fél éves rabtartási költséget a vármegyék kifizették.

A fenytőházak irányítása, működtetése az igazgató, ellenőr, felügyelő együttes feladata volt, az őrzésre katonákat rendeltek ki. Ez a kezdetleges szervezeti struktúra és a működésre vonatkozó rendelkezések – ha csak kísérleti jelleggel is – már tartalmaztak olyan konkrét, személyhez köthető felelősségi és célirányos feladatrendszert, amelyben egyfajta tudatosság, célra orientáltság fedezhető fel.

Erdélyben 1787. január 1-jétől működött a szamosújvári tartományi (provinciális) börtön, amit – a katonai várból – II. József 1786. március 27-i udvari rendelete alapján szerveztek börtönné.

A szamosújvári börtön felügyeletét és igazgatását az erdélyi főkormányzók látták el. *„A börtön előljárósága ebben az időben a következő volt: egy várnagy, egy írnok, egy őrmester, egy takarítószolga és 24 tartományi őr. Az utóbbiakat a katonai szolgálattól kilépett, fél-rokkant katonákból is fel lehetett fogadni.”*³

A neoabszolutizmus korában (Bach-korszak) 1852 és 1860 között Magyarországon hatályba léptették az osztrák birodalmi büntető törvénykönyvet. A törvénykönyv központi büntetési neme a szabadságvesztés volt, amelyet az igazságszolgáltatás gyakran alkalmazott, azonban a végrehajtáshoz, a megnövekedett elítéltségszám befogadására nem volt elegendő férőhely, nem épült ki az ehhez szükséges intézményrendszer, börtönhálózat.

A helyzet kezelésére a Habsburg-kormányzatnak gyors intézkedéseket kellett tenni. Végül 1854-ben megszületett a döntés – az állami fegyintézetek felállításáról –, melynek értelmében meglévő objektumokat (várakat, katonai erődöket, volt egyházi ingatlanokat és más középületeket) alakítanak át börtönné. Így lett fegyintézet 1854 és 1858 között a korábban katonai erődítményként működő Lipótvár, Illava és Munkács vára, a váci nemes ifjak kollégiumának épített intézet Vácon, illetve Márianosztrán az egykori pálos rendi kolostor. Hozzájuk csatlakozott 1857-től Erdélyben – az egyetlen, eleve fegyintézetnek épített nagyenyedi, és a már 1786-tól „provinciális” börtönként – 1850-től országos fegyházként – működő szamosújvári intézet, Horvátországban pedig Lepoglaván a szintén pálos rendi kolostor, valamint a zágrábi erőd.

1852 és 1860 között a magyarországi állami fegyházak felügyeletét a m. kir. Helytartótanács, Erdélyben a kolozsvári királyi Kormányzóság, Horvátországban pedig a

3 Megyery István: A magyar börtönügy és az országos letartóztatási intézetek. Közzéteszi a magyar kir. Igazságügyminisztérium. Budapest, 1905. 11. o.

zágrábi helytartótanács látta el. Az intézetek felszerelését és eszközeit a m. kir. Állami Számvevőség évente leltározta, és erről jelentést készített a helytartótanácsnak, az építkezések felügyeletét a budai cs. kir. Építészeti bizottság látta el.⁴

A büntetések végrehajtására az osztrák büntető törvénykönyvnek a büntetés- végrehajtásra vonatkozó rendelkezései és más, alacsonyabb szintű birodalmi jogszabályok – többek között az 1850. évi cs. bir. belügyminiszteri börtönszabályzat – voltak érvényben.

A munkácsi fegyintézet jelentéséből az állapítható meg, hogy ebben az időben az intézeteket igazgatóság irányította, lelkész, illetve tiszteletdíjas lelkészek és orvos alkalmazásával. A biztonságot az őrparancsnok, a főfegyőrök és a fegyőrök mellett a kirendelt katonai őrizet szavatolta.⁵

1854-ben az osztrák igazságügyi minisztérium rendeletben szabályozta a hatósági fogházak szervezetét és a foglyokkal való bánásmódot. Ebben az időben a hatósági fogházak felügyeletét a cs. kir. megyei törvényszékek és a városi bíróságok látták el.

1861 és 1867 között az állami fegyintézetek változatlanul a helytartótanács felügyelete alá tartoztak. A személyzeti és a fontosabb gazdasági ügyek a m. kir. udvari kancellária hatáskörébe kerültek.

1861-ben az Országbírói Értekezlet visszaállította az 1848 előtti büntető törvények hatályát, megtiltotta a rendi különbségeket és a testi büntetések alkalmazását. Ismét az egységes irányítás nélküli tisztí ügyész és a kincstár képviselője lett a közvádó.⁶

1861-1867 között az állami fegyintézetek változatlanul a Helytartó Tanács felügyelete alatt álltak, a személyzeti és a fontosabb gazdasági ügyek a m. kir. udvari kancellária hatáskörébe kerültek. A hatósági fogházak felett a megyei kormányzók, a főispánok, akadályoztatásuk esetén az első alispánok gyakorolták a felügyeletet. A hatósági fogházak a megyei kormányzók, a főispánok, ezek távollétében az első alispánok felügyelete alatt működtek.

A Helytartó Tanács 1863. július 10-i 20.172 sz. rendeletében részletesen szabályozta a hatósági fogházak szervezetét és a foglyokkal való bánásmódot.

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének alakulása a kiegyezéstől a századfordulóig

1867. március 10-én megalakult a m. kir. Igazságügyi Minisztérium, ezzel egy időben a hazai börtönügy felügyelete is a minisztériumhoz került. A minisztérium megalakulása után azonnal intenzív jogalkotási munka vette kezdetét.

1869. február 10-i hatállyal az igazságügy-miniszter kiadta a „*Házszabályok és szolgálati utasítások a m. kir. országos fegyintézetek és az azoknál alkalmazott hivatalnokok és örök számára*” című IM rendeletet, amely megreformálta a fegyintézetek vezetésének kérdését és az intézetek teljes belső rendszerét, továbbá részletes szabályokat tartalmazott az új házirend, a kezelés és a felügyelet terén is. A gyakorlati tapasztalatokra figyelemmel a miniszter – rövid időn belül – az 1870. június 10-én kelt IM rendelettel a fentiekben

4 Megyery: i. m. 34–38. o

5 Megyery: i. m. 34–38. o

6 Vókó György: A magyar büntetés-végrehajtási jog. Dialóg Campus Kiadó Szerzői jog ©2014 Dialóg Campus Kiadó Copyright 2014. Vókó György 2014. 20. o. (2019.02.14.)

jelzett házszabályok és szolgálati utasítások javított, illetve bővített változatát adta ki. Ez a szabályzat hosszabb távra rendezte az intézetek működésével, működtetésével kapcsolatos kérdéseket.

1868. május 1-től az erdélyi intézetek felügyelete a kormányzék alól az Igazságügyi Minisztériumhoz kerültek.

A közigazgatási hatóságok fogházai, a törvényhatósági börtönök 1871-ig a vármegyék, így a Belügyminisztérium fennhatósága alatt működtek. Az 1871. évi XXXII. törvény 32. §-a alapján a törvényhatóságok börtönei és azok felszerelése az új bíróságokhoz került.

Elkészült és elfogadták az 1871. évi XXXII. tc.-et, a kir. törvényszékekről és járásbíró-ságokról, valamint az 1871. évi XXXIII. tc.-et, a királyi ügyészségről. Az ügyészségről szóló törvény az ügyészi szervezetet is az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alá helyezte.

Az 1871. évi XXXIII. tc. 25. §-a szerint: „Az ügyész a törvényszéki fogház fölött felügyel, és öröködi különösen, hogy a foglyokkal való bánásmód, azok őrzete, élelmezése, ruházata, a fogházak tisztántartása, és egyáltalában a fogházi rend és fegyelem iránt fennálló törvényes rendeletek pontosan végrehajtassanak, és e végett a fogházakat havonként legalább egyszer megvizsgálja.”⁷

1874. február 18-án az igazságügy-miniszter – egy addig részletesen nem szabályozott terület zavartalan, jogszerű működésének érdekében – kiadta a 696. sz. IM rendeletet (továbbiakban: foghr.) „a kir. elsőfolyamodású bíróságok fogházainak és börtöneinek kezelése és az azokban letartóztatottak irányában követendő bánásmód tárgyában”⁸.

A jogszabályi rendelkezések alapján kir. törvényszékek és a járásbíró-ságok mellett működő fogházak feletti felügyeletet a kir. ügyészek látták el, amelyet a törvényszéki fogházaknál ők maguk végeztek, a járásbíró-sági fogházaknál pedig helyettük a kir. járásbírák látták el.

Összegezve: a járásbíró-sági fogház felett a kir. járásbíró-ság vezetője (foghr. 180. §), a törvényszéki fogház felett a kir. ügyészség vezetője, vagy annak helyettese gyakorolta a felügyeletet (1871. évi XXXIII. tc., 25. §, foghr. 179. §).

Az országos büntetőintézetek közvetlenül az Igazságügyi Minisztériumnak voltak alárendelve. Ide tartoztak a fegyházak, az államfogházak, néhány kivétellel a kerületi börtönök, továbbá a közvetítő és a javítóintézetek. A bírósági fogházaknak a kir. főügyész volt a másodfokú (1871. évi XXXIII. tc., 27. §-ának d. pontja, 1891. évi XVII. tc., 2. §-ának 3. pontja), illetve az Igazságügyi Minisztérium volt a harmadfokú felügyeleti szerve.

Tehát valamennyi intézet felett az igazságügy-miniszter gyakorolta a legfőbb felügyeletet.

Magyarországon „az igazságügyi tárcához került börtönügy irányításához nem állítottak fel az osztrák megoldáshoz hasonló országos felügyelőseget, ehelyett először osztály-tanácsost bíztak meg a börtönügyek intézésével, majd különböző ügyosztályokhoz – a II. és a III-hoz. – került a börtönügy (csupán 1906-ban alakították ki önálló ügyosztályt a börtönök általános felügyeletére).”⁹

7 1871. évi XXXIII. tc., a királyi ügyészségről. Ezer év törvényei – www.1000ev., hu

8 Megyery: i. m. 151. o. – Megyery István idézett művében szükségesnek tartotta megjegyezni (169. o.), hogy ebben az időben „a börtönügy fejlődését jelentékenyen előmozdították a budapesti és a marosvásárhelyi kir. főügyészek útmutató rendeletei is.”

9 Kabódi – Lőrincz – Mezey: i. m. 131. o.

Az első magyar büntető törvénykönyv – ami az 1878. évi V. tc.-ben öltött testet, és Csemegi-kódex néven vonult be jogi irodalmunkba – a szabadságvesztés-büntetés öt különálló nemét határozta meg: a fegyházat, az államfogházat, a börtönt, a fogházat és az elzárást. A törvénykönyv a büntetések neveinek lényegét rögzítette, a humanizmus, az igazságosság és a fokozatosság (progresszív rendszer) talaján állt.

A fokozatos rendszer új intézményrendszer – magánzárkás intézetek, börtön, közvetítő- és javítóintézetek – létesítését tette szükségessé. A törvényi rendelkezések végrehajtására – az akkor igen kedvező gazdasági környezetben – jelentős börtönépítési program vette kezdetét. Ekkor – illetve a századfordulót követő első évtizedben – épült meg a törvényszéki és a járásbírósi fogházak zöme (a mai börtönrendszerünk kb. 80%-a): 1883-ban a kishartai (ma Állampuszta) mezőgazdasági jellegű közvetítő intézetet, 1885-ben adták át rendeltetésének a csillagrendszerben épült Szegedi Kerületi Börtönt, 1886-ban nyitották meg egy elhagyott cukorgyár helyén a Sopronkőhidai Fegyintézetet, 1896-ban kezdte meg működését – a főváros által ingyen felajánlott telken, az ugyancsak csillagrendszerben épített – a Budapesti Gyűjtőfogház, 1892-ben épült fel a Budapesti Törvényszéki Fogház, a Markó.

Az új intézményhálózat létrehozását nem csak a büntető törvénykönyvben foglalt rendelkezések indokolták, hanem a meglévő, rendkívül lepusztult, heterogén szerkezetű intézményrendszer mielőbbi felszámolása. Hazánkban 1886 végén a meglévő ügyészségi és járásbírósi fogházak 21,55%-a állami, 14,23%-a ingyenes, 22,20%-a törvényhatóságoktól átvett épületekben, 42,02%-a bérházakban volt elhelyezve. Ezt a helyzetet tovább bonyolította az a tény, hogy voltak olyan intézetek, amelyek két – különálló – objektumban voltak elhelyezve.¹⁰

Az új büntető törvénykönyv életbe lépését követően 1880-ban az igazságügy- miniszter kiadta a 2106/1880. IM. számú rendeletet, melynek mellékletei (fegyház, börtön, fogház rendtartások stb.) részletesen szabályozták a büntetés-végrehajtást.¹¹

Magyarországon 1872-ben „a kir. törvényszéki (ügyészségi) fogházak száma a budapesti és a marosvásárhelyi kir. főügyészségek területén 107, az ügyészségi fogházaktól elkülönített járásbírósi fogházak száma pedig 274 volt.”¹²

A kir. ügyészségi fogházakban rendszerint egy fogházfelügyelő, egy-két börtönőrmester, illetve több börtönőr, míg a kir. járásbírósi fogházaknál egy-két börtönőr teljesített szolgálatot.¹³

A felügyelő és őrszemélyzet létszáma 1872-ben 1 206 fő (102 fogházfelügyelő, 123 börtönőrmester és 981 börtönőr) volt, a börtönőrök létszáma 1873-ban 1 358 főre emelkedett.¹⁴ Az intézeti státuszok fenti felsorolása egyben az intézetek szervezeti struktúrájára is utal.

A gyakorlat által visszaigazolt tapasztalatok alapján a közigazgatási és igazságszolgáltatás szervezeti és területi rendszer beosztást folyamatosan módosították.

10 A budapesti és maros-vásárhelyi kir. főügyészek jelentése a felügyeletük alá tartozó fogházak állapotáról, 1872–1886. Budapest, 1887. LÜ. Könyvtár. 24–26. o.

11 Szöllősy Oszkár: Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása. 2. bővített. kiadás Budapest, 1935, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. 43. o.

12 Megyery: i. m. 151. o.

13 Megyery: i. m. 174. o.

14 Megyery: i. m. 174. o.

Végül megszületett az 1890. évi XXV. tc. a kir. ítélőtáblák és kir. főügyészségek szervezéséről, amely minden kir. ítélőtábla mellé szervezett kir. főügyészséget. A törvényi módosítás, mely 1900. január 1-el lépett hatályba – érintette a Büntetés-végrehajtás Szervezetét is – hosszabb távra lezárta a módosítások folyamatát. A fenti törvény hatálybalépését követően tizenegy kir. főügyészség gyakorolta a főfelügyeletet a kir. bírósági fogházak felett.¹⁵

A századfordulón hazánkban 9 országos, 65 törvényszéki, 313 járásbírói fogház működött.¹⁶ (Később ezt a hálózatot olyan speciális intézmények egészítették ki, mint: az Igazságügyi Országos Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézet, az Országos Rabkórház, az Országos Börtönügyi Múzeum, a Bűnügyi Embertani Laboratórium és a Börtönügyi Tauffer Könyvtár.)

Az orsz. büntetőintézetekben rendszeresített állományi kör: I. Tisztviselők: (igazgató, titkár, büntetőintézeti főtiszt, illetve tiszt (ellenőr, gondnok, igazgatási irodavezető, díjnok, kezelő)¹⁷ főorvos, orvos, lelkész, tanító,¹⁸ őrparancsnok) II. Őrsemélyzet: (főfegyőrök és fegyőrök, börtönőrmesterek, börtönőrök, nőfelügyelők, az IMEI-ben főápolók és ápolók) III. Műszaki alkalmazottak: (munkavezetők, gépészek).¹⁹

Kir. ügyészek vezetése alatt álló fogházak személyzete: [kir. ügyész, fogházvezető tiszt (fogházfelügyelő, fogházgondnok), orvos (tiszteletdíjas) lelkész (tiszteletdíjas), tanító (tiszteletdíjas), fogházőrmester, fogházőrök].²⁰

A járásbírók vezetése alatt álló fogházak személyzete: (kir. járásbíró, 1-2 fogházőr a letartóztatottak forgalmától függően.)²¹

(A fenti szervezeti struktúrák 1945 után még rövid ideig léteztek.)

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének alakulása a századfordulótól 1945-ig

A századfordulótól 1945-ig több fontos változás következett be a hazai büntető igazságszolgáltatásban, mely érintette a börtönügy területét is.

1908-ban az I. büntetőnovella rendezte a fiatakorúak börtönügyét a felnőttektől elkülönített fogházbüntetés és speciális végrehajtási rendszer előírásával (az oktatás, képzés előterbe helyezése stb.).

1910 végéig tizenhárom, a főügyészségi székhelyen lévő törvényszéki fogházat jelöltek ki fiatakorúak befogadására. (1913-tól az egy évnél hosszabb szabadságvesztésre ítéltet a budapesti Gyűjtőfogházba vonták össze, lemondva az új intézet építéséről.)

15 Megyery: i. m. 291. o.

16 Kabódi – Lőrincz – Mezey: i. m. 132. o.

17 A jogi képzéssel bíró tisztviselőket a „büntető-intézeti fogalmazó” cím illette meg.

18 Az orvos, tanító, lelkész lehetett főállású, vagy tiszteletdíjas.

19 Megyery: i. m. 291- 297. o.

Szóllósy Oszkár: i. m. 381 - 407. o.

20 Szóllósy Oszkár: i. m. 382. o. 389. o.

21 Szóllósy Oszkár: i. m. 382. o. A járásbírói fogházak közül csak a járásbírói fogház élén van fogházgondnok, aki több fogházzal rendelkezik s egyszersmind az ottani férfidologház vezetője is. A többi járásbírói fogházban csak egy-egy fogházőr teljesít szolgálatot a járásbírói fogház vezetője felelőse alatt.

Az 1920-as évektől három intézetben – a nyíregyházi, a pestvidéki és a pécsi fogházakban – helyezték el a fiatakorúakat.²²

Az 1913. évi XXI. tc. vezette be a dologház intézményét a közveszélyes, munkakerülő csavargókkal szemben alkalmazandó biztonsági rendszabályt. 1916-ban a jászberényi járásbíróóság fogházában a férfi, a kalocsai törvényszéki fogházban pedig a női dologházat rendezték be.²³

Az 1928. évi X. tv. vezette be a szigorított dologház intézményét a visszaesők azon körével szemben, akiket a bűnözői életvitel, szokásszerű bűnözés jellemez. A férfiakat ideiglenesen a soproni fegyházban, a nőket a márianosztrai fegyintézetben helyezték el.²⁴

A börtönök a századfordulót követően is – a korábbi felügyeleti rendnek megfelelően – az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt álltak. Ahogy azt már korábban jeleztük, a börtönök általános felügyeletére 1906-ban alakítottak ki önálló ügyosztályt a minisztériumban.”²⁵

Ezt követően újabb módosítások következtek be, melyek eredménye az alábbiakban olvasható.

1910-től a börtönüggyel a VII. Ügyosztály, a fiatakorúakat érintő javítóintézeti, illetve börtönügyi kérdésekkel a IX. Ügyosztály foglalkozott.²⁶

1914-től a fiatakorúak börtönügyével összefüggő kérdések a III., a IV., az V. és a VII. ügyosztály hatáskörébe tartozott, azonban az ügyosztályok minden esetben a IX. ügyosztállyal egyetértésben járhattak el.²⁷

1919 végén a börtönügy gazdasági részének intézésére külön ügyosztály alakult, mely az állam súlyos pénzügyi helyzetére tekintettel főként a rab munkajövedelem fokozására fektette a hangsúlyt.²⁸

1919. január 1-től a fiatakorúak ügye az V. Ügyosztály – Fiatakorúak ügyeit intéző osztály –, minden más ügy pedig a VI. Ügyosztály – Börtönügyi Osztály – hatáskörébe tartozott.²⁹

1932-ben a fiatakorúak ügyeit intéző külön osztályt és a börtönügyi osztályt egyesítették, ezzel a büntetések végrehajtása és a javítónevelés egységes, központi irányítás alá került.³⁰

1944-ben változatlanul a VI. Ügyosztályhoz – a Börtönügyi és fiatakorúak ügyeit intéző osztályhoz – tartozott a börtönügy.³¹

A trianoni békediktátum (1921: XXXIII. tc.) után a megcsonkított országban 6 országos büntetőintézet, 23 törvényszéki és 113 járásbíróági fogház maradt.

22 Lőrincz – Nagy: i. m. 35 - 36. o

23 Lőrincz – Nagy: i. m. 36. o

24 Lőrincz – Nagy: i. m. 36. o

25 Kabódi – Lőrincz – Mezey: i. m. 131. o

26 A m. kir. igazságügyminisztérium fogalmazó személyzetének és a hatáskörébe tartozó ügyeknek a beosztása. 8972/1910. IM. E. sz. Bp. Pesti Könyvnyomda Részvény-társaság. 1910. 19. o. 23. o.

27 A m. kir. Igazságügy minisztérium ügybeosztásának kiegészítése 8.561/1914. IM sz. rendelet. Igazságügyi Közlöny XXIII. évf 1. szám. Bp. 1914. január 28. 8-9.o.

28 Szöllősy Oszkár: i. m. 53.o.

29 A m. kir. Igazságügy minisztérium hatáskörébe tartozó ügyeknek beosztása. 31.728/1918. IM sz. rendelet. Igazságügyi Közlöny XXVII. évf 12. szám. Bp. 1918. december 31. 647-655.o.

30 Szöllősy Oszkár: i. m. 59.o.

31 Igazságügyi Évkönyv 1944. évi. Közérdekű igazságügyi tudnivalók gyűjteménye. A m. kir. Igazságügyi hatóságok szervezete és címtára. Összeállította: Dr. Bartha János. Bp. 1944. XII.-XII. o. Igazságügy Minisztérium Könyvtára.

Az 1920-as évek végén a kis forgalmú járásbíróági fogházak közül 25 megszüntetésre került, így a járásbíróági fogházak száma 90-re csökkent, a törvényszéki fogházaké pedig a bajai törvényszéki kirendeltség fogházával 24-re emelkedett.³²

Időközben 1919 szeptemberében zsúfoltság miatt Budapesten kiségitő fogházakról kellett gondoskodni. Ideiglenesen a Szerb utcai régi zálogházat (1921. augusztus hóban megszüntették) alakították át fogházzá a budapesti és pestvidéki törvényszék foglya-
inak elhelyezésére. A „terrorista-foglyok” számára a Margitkörüti katonai fogház két emeletét, a női letartóztatottak ideiglenes elhelyezésére a Conti utcai katonai fogházat engedte át a honvédelmi minisztérium.³³

Vácon 1929-ben felépült a fegyintézet mellett a 18 kórtermes, 100 ágyas, országos jellegű rabkórház, a tüdőbetegek számára nyitott fekvőcsarnokkal, laboratóriummal, gyógyszerterrárral, műtő és röntgen helyiséggel.

A kórház építése miatt az államfogház épületének egy része lebontásra került, ezért a váci államfogház működését bizonytalan időre felfüggesztették.³⁴

1941 októberében a politikai ügyek tárgyalására létrehozták a Magyar Honvéd Vezérkari Főnökség (VKF) Bíróságát és több büntetőintézetet jelöltek ki katonai, illetve a fasizmus és a háború ellen fellépő személyek fogva tartásának fogantatására. (Az intézet vezetését általában a korábbi parancsnokok, igazgatók látták el, akiket katonai tartalékos állományba vettek, illetve neveztek ki. Ez egyben azt is jelentette, hogy a Magyar Honvéd Vezérkari Főnökség (VKF) a Bíróság hatáskörébe tartozó, a börtön-
ügyet érintő ügyekben a hadsereg illetékes szervei rendelkeztek felügyeleti jogkörrel.³⁵

Az 1930/31. évi kimutatás szerint a főállású börtönügyi tisztviselők (igazgató, titkár, főtiszt, orvos, lelkész, tanító, őrparancsnok, fogalmazó, fogházgondnok stb.) létszáma 94 fő, a tiszteletdíjas alkalmazottak (orvos, lelkész, tanító) létszáma 88 fő volt, az őrszemélyzet 1 460 főből állt.³⁶

Az előzőekben felsorolt intézeti tisztviselői kör az egyértelmű bizonyítéka annak, hogy az 1930-as évek intézeteinek szervezeti felépítése megegyezett a századforduló szervezeti struktúrájával. (A fenti beosztások, munkakörök, amelyekből az intézetek szervezeti struktúrája is lekövethető, 1945 után még rövid ideig léteztek.)

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének alakulása 1945–1952-ig

„A II. világháború befejeződése után az újjáformálódó politika erők közös törekvése a fasiszta maradványok felszámolása volt. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány első intézkedései közé tartozott a jogrend helyreállítása és a számonkérés feltételeinek megteremtése.”³⁷

32 Szöllősy Oszkár: i. m. 51.o.

33 Szöllősy Oszkár: i. m. 51.o.

34 Szöllősy Oszkár: i. m. 56.o.

35 A királyi törvényháztól a fegyház és börtönig. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön centenáriumi évkönyve 1905–2005. (Szerk. Estók József) Sátoraljaújhely, 2005, Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön. 328. o.

36 Lőrincz – Nagy: i. m. 37. o.

37 Lőrincz – Nagy: i. m. 37. o.

A háborús bűnösök felelősségre vonásával kapcsolatosan megjelent az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak a 81/1945. ME. számú rendelete a népbíráskodásról, amely 1945. február 5-én lépett hatályba és megteremtette a jogi és személyi feltételeit a büntető eljárások lefolytatásának. A rendelet szerint a kiszabható büntetések a halálbüntetés, a fegyház, a börtön és a fogház büntetés volt, illetve megjelent az internálás intézményének a beemelése a büntetési rendszerünkbe.³⁸

A 81/1945. ME. számú rendeletet módosító 1140/1945. ME. számú rendelet – amely 1945. május 1-jén lépett hatályba – a büntetési rendszer szigorítását eredményezte, eltörölte a fogház és az internálás büntetést, bevezeti új büntetési nemként a korszak másik leghírhedtebb, legkegyetlenebb büntetési nemét, a kényszermunka büntetést. (Az internálás, ami továbbra is létező és a hatalomnak, az emberi önkényeskedésnek szinte korlátlanul teret adó lehetőség rendőri kényszerintézkedés maradt.)³⁹

Kényszermunkatáborként működtek: a budapesti, a szegedi és a márianosztrai büntetőintézetek, 1946 közepéig a soproni fegyintézet (a határ közelsége miatt áthelyezték innen a fogvatartottakat), később olyan intézetekbe irányították a fogvatartottakat, ahol a folyamatos munkavégzést biztosítani tudták.

Az internálás – amint azt a fentiekben jeleztem – három hónapig maradt a büntetési rendszer része, a továbbiakban rendőri kényszerintézkedéssé vált. Ezt a változtatást azzal indokolták, hogy az újjászervezett, „demokratikus” rendőrség már alkalmas lesz e jogintézmény gyakorlására.⁴⁰

Az államhatalom gyakorlásával kapcsolatos kormányrendelet a „királyi” jelző használatának mellőzéséről intézkedett: *„amíg az ország alkotmányos berendezésének és az állam formájának meghatározásáig, az állami hivatalok (bírótság, honvédség, pénzügyi és egyéb közigazgatási hatóságok) címében vagy annak rövidítését mellőzni kell. Ugyanez alkalmazandó az állami hivatalok pecsétjeivel kapcsolatosan is.”*⁴¹

1945 után továbbra is az Igazságügyi Minisztérium irányította a börtönügyet. Az újjászervezett minisztériumban kezdetben három osztály működött, a börtönügy a Börtönügyi és Házasságügyi Osztály feladatkörébe tartozott.⁴²

Rövid időn belül, az 1666/1945. IM. eln. számú rendelettel ismét módosították a minisztérium szervezetét, és ettől kezdve a VI. Ügyosztályhoz – a Börtönügyi és Fia-talkorúak Ügyeit Intéző Osztályhoz – tartozott a börtönügy.⁴³

38 Az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak 81/1945. M.E. sz. rend. A népbíráskodásról. (IM. Közlöny LIV. (1945.) évf. 9-16. o. Országgyűlési Könyvtár)

39 Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1.440/1945. M.E. sz. rendelete. A népbíráskodásról szóló 81/1945. ME. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában (IM. Közlöny LIV. (1945.) évf. 54-59.o. Országgyűlési Könyvtár.)

40 Lőrincz – Nagy: i. m. 37. o

41 Az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak 539/1945. M. E. sz. rendelete. „Az államhatalom gyakorlásával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről.” (1945.évi Magyar Közlöny 11. szám). A rendelet kihirdetésének napján lép hatályba. Az 539/1945. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1945. évi március hó 24.”

42 Új magyar központi levéltár közleményei. III. kötet. Bp. 1988. Lekli Béla: Az Igazságügy Minisztérium szervezete és iratkezelése 1945-1985 között. 187-200. o. https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_UMKLTkozl_03/?pg=5&layout=s 2019.02.17. 15.14. h.

43 Igazságügyi Évkönyv 1948. évi. Közérdekű igazságügyi tudnivalók gyűjteménye. Összeállította: Dr. Bartha János. Bp 1948. 11 – 12. o. Igazságügy Minisztérium Könyvtár

A fenti szervezeti struktúra módosítására a Népgazdasági Tanács 1951. november 29-én hozott 407/21/1951. számú határozata alapján került sor, amely megszüntette az Igazságügyi Gazdasági Igazgatóságot és helyette – a letartóztatottak eredményes, hatékony foglalkoztatása, a rabmunka kiszélesítése, annak a tervgazdasági rendszerbe szervezése érdekében – 1951. december 1-el felállították új szervezetként a Közérdekű Munkák Igazgatóságát a (KÖMI-t). A határozat szerint a KÖMI felállításával egyidejűleg az Igazságügyi Minisztériumban Büntetés-végrehajtási Főosztályt kellett szervezni az IM Büntetőjogi Osztályának a büntetés-végrehajtással foglalkozó részlegéből.⁴⁴

Az Igazságügyi Minisztérium felügyeleti, irányító szerepe az alábbi megoldások szerint érvényesült:

A járásbírói fogház gazdasági ügyei a járásbírói vezetőjéhez, a büntetés-végrehajtási jogkörök az államügyészség, illetve a járásbírói közvádó hatáskörébe tartoztak.

A megyei bírósági fogházat az államügyészség elnöke felügyelte.

A bírósági fogházaknak a főállamügyész volt a másodfokú, az igazságügyi miniszter pedig a harmadfokú felügyeleti hatósága.

Az országos büntetőintézetek közvetlenül az igazságügyi miniszternek voltak alárendelve.⁴⁵

Ez a felügyeleti, irányítási rendszer 1951 végén az *IM. VI. Büntetés-végrehajtási Főosztály* létrehozását követően szűnt meg.

A világháborút követően a 8.400/1945. M.E számú rendelet – magas szintű jogszabály – vezeti be a letartóztatóintézet /li./ elnevezést és az li. alkalmazottaknál elrendeli a honvédségnél működő rendfokozati és előléptetési rendszer alkalmazását.⁴⁶

A rendelet végrehajtásáról szóló miniszteri rendelet pedig – rendfokozatilag – besorolta az állományt az li. őrtől az li. vezérőrnagyig.⁴⁷ Ezzel az intézkedéssel a büntetés-végrehajtás az egyenruházott fegyveres szervek körébe sorolódott be.

Más fegyveres szervekhez hasonlóan a letartóztatóintézeti alkalmazottaknál is elrendelik az egymás közötti érintkezés során a rendfokozattal és az ehhez kapcsolódó „bajtárs” szóval történő megszólítást. Az előjáró pedig az alárendelttel szemben az „ön” szót is használhatta. Az intézkedéssel megszűnt az alkalmazottak „fegyőr”-i elnevezése.⁴⁸ A jelentéseknél mellőzni kellett az alázattal, tisztelettel és az ezekhez hasonló kifejezések használatát.⁴⁹

44 Bódiné Beliznai Kinga -Mezey Barna: A magyar börtönügy kutatásának alapjai. Jogtörténeti Értekezések 20. ELTE Állam- és Jogtudományi Kara, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék kiadványa. Bp. 2000. 148-149. o

45 Ideiglenes szolgálati szabályzat letartóztatóintézeti alkalmazottak részére: Az igazságügyi miniszter 31.000/1950. IM III/2. sz. rendeletéhez. 15. fejezet. 104- 111.§ 40-41. o.. Országgyűlési Könyvtár

46 8.400/1945. M. E. számú rendelet.(Kihirdettetett 1945. szept. 21-én – M.K. 132. szám.) Forrás: Két év hatályos jogszabályi, 1945-1946. Szerkesztették: Dr. Bacsó Ferenc, Dr. Mikos Ferenc, Dr. Szabó Imre, Dr. Némethy László, Dr. Szabóky Jenő, Bp. 1947. 234-235. o.

47 27.000/1946. (1946.V.2.) IM. számú rendelete. Igazságügyi Közlöny, LV.(1946.) évf. 5. sz. 1946. május 31. 165-167. o. A letartóztató intézeti alkalmazottak illetményeinek és nyugellátásának rendezéséről szóló 8.400/1945. M. E. sz. rendelet végrehajtása tárgyában.

48 Majoros Richárd: Új agyar börtönügy, Az igazságügy minisztérium börtönügyi osztálya által 1949. augusztus hó 1-ig kibocsátott körrendeletek gyűjteménye. Készült az Igazságügyi Ipari Vállalat Váci Üzemének Nyomdájában. 1949. 79.536/1947. IM. rend. 56. o.

49 Majoros: i.m. 58.o.

Az 1948 júliusában a 7.700/1948. Korm. számú rendelettel az igazságügyi miniszter főfelügyelete alatt álló letartóztató és nevelő intézetekben, valamint bírósági fogházakban létesített ipari és mezőgazdasági üzemek és vállalatok egységes irányítása, kezelése céljából az igazságügyi tárca kebelében központi szervként felállították az „Igazságügy Minisztérium Gazdasági Igazgatósága”-t (IGI). A centrális irányítás érdekében az intézetek mellett működő vállalatokat két önálló egységbe tömörítették: az Igazságügyi Ipari Vállalatba,⁵⁰ ahol elsősorban bútór, textil és cipőipari tevékenységet végeztek, valamint az Igazságügyi Mezőgazdasági Vállalatba,⁵¹ ahova hat nagyobb földterülettel rendelkező gazdaság tartozott – Állampuszta, Nagyfa, Baracska, Vác, Aszód és Márianosztra.⁵²

A munkáltatás szervezésének következő állomása volt, hogy 1949 márciusától a 12.780/1948. Korm. számú rendelettel a letartóztató intézetek mellett működő ipari és mezőgazdasági üzemeket az igazságügy-miniszter főfelügyelete alatt – mint azt már a fentiekben jeleztem – állami vállalatokká szervezték. Előírták a vállalatoknak a büntetőintézetektől való különválását, továbbá azt, hogy az intézet köteles a vállalat számára megfelelő munkaerőt biztosítani.⁵³

Az 1500/1951. (1951.II. 22.) IM. számú rendelettel létrehozták az Igazságügyi Gazdasági Hivatalokat Budapesten, valamint a vidéki megyei bíróságok székhelyein.

Ezek feladata volt az Igazságügyi Minisztérium alá rendelt igazságügyi hatóságok (intézmények) gazdasági és pénzügyi (kötségvetési) vonatkozású ügyinek intézése, többek közt a börtönök jelentős többségénél is. A rendelkezés nem terjedt ki az országos börtönökre, a budapesti és a szegedi megyei bíróság börtönökre, továbbá a fiatalkorúak nevelőintézeteire és fogházaira; ezeknek gazdasági és pénzügyi (kötségvetési) vonatkozású ügyeit az igazságügyi tárcánál központilag végezték.⁵⁴

1946-ban eltörölték az államfogház büntetést.⁵⁵ 1948. július 1-jével több járásbírói fogházat megszüntettek. 1947/1948-ban az állami költségvetés indoklása szerint az országban 24 törvényszéki fogház, 76 járásbírói fogház, 2 dologház, 4 kényszer-munkatábor, a fiatalkorúak ceglédi országos fogháza és a fiatalkorúak elhelyezésére kijelölt magánintézetek közül a lányok elhelyezésére szolgáló kecskeméti Jó Pásztor Háza működött.⁵⁶

50 2.620-581/10/1949.G. F. sz. Letartóztató-és nevelőintézetek mezőgazdasági üzemegységeiből állami vállalat létesítése. Gazdasági Főtanács Határozatok Tára. 1949. 10. szám. 260 o. Országgyűlési Könyvtár

51 2.620-581/10/1949.G. F. sz. Letartóztató-és nevelőintézetek mezőgazdasági üzemegységeiből állami vállalat létesítése. Gazdasági Főtanács Határozatok Tára. 1949. 10. szám. 263. o. Országgyűlési Könyvtár.

52 7.700/1948. (1948.VII.16.) Korm. számú rendelet Az Igazságügy Minisztérium Gazdasági Igazgatósága felállítása és működése. (MK.161.sz.1948.VII.18. 1607-08

53 12.780/1948. Korm. számú rendelet. Az igazságügyi letartóztató - és nevelőintézetek mellett működő ipari és mezőgazdasági üzemek állami vállalatát átszervezése tárgyában. kihirdetve 1948. évi december hó 17-én. mik. Rendeletek Tára, 1948.XII.21. 2583-2584. o.

54 1.500/1951. (1951.II. 22.) IM. számú rendelet. Az Igazságügyi Gazdasági Hivatalok létrehozásáról. IM. Közlöny LX.(1951.) évf. 1951.2. szám 86-89. o.

55 Az államfogház büntetést az 1946. évi. XIV. tc., szüntette meg.

56 Állami költségvetés - 1947-1948 | Könyvtár | Hungaricana - Library ... https://library.hungaricana.hu/hu/view/AllamiKoltsegvetes_1947-1948/?pg=1 2019.02.18.10.08 h..

Az 1950-ben megszületett „Ideiglenes Szolgálati Szabályzat” szerint hazánkban járásbírói fogházak, megyei bírósági fogházak, országos büntetőintézetek és do-logházak működtek.⁵⁷

Az 1949. december 28-án kelt 4353/1949. M. T. sz. rendelet alapján az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) önálló szervezettel kivált a belügyi tárca kötelekéből (korábban a Bel-ügyminisztérium Államvédelmi Hatósága, BM ÁVH elnevezéssel működött).

1950 elején az ÁVH az „osztályellenség” politika színteréről és a közéletből történő kiiktatásához megkapta (elfoglalta) a recski, a kazincbarcikai, a tiszalöki és a kistarcsai internálótáborokat.

1950 után több börtön az Államvédelmi Hatóság irányítása alá került, többek közt a budapesti Pestvidéki Fogház, a Markó utcai fogház II. és III. emelete, a Mosonyi utcai börtön, a Budapesti Gyűjtőfogház, a Váci Fegyház,⁵⁸ és az IMEI. (Egy 1953. júniusi jegyzőkönyv szerint az ÁVH elcseréli a Mosonyi utcai ingatlanát az IMEI épületére.⁵⁹)

Az 1951. évi Állami Költségvetés szerint hazánkban 6 országos büntetőintézet, 3 bírósági fogház, 18 megyei bírósági fogház, 2 törvényszéki fogház, 81 járásbírói fogház, valamint az Igazságügyi Országos Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézet és az Elmebetegek Igazságügyi Biztonsági Intézete – amely egyes fogyatékosainak megszüntetéséről és pótlásáról szóló 1948. XLVIII. tv. 5.§-ában szabályozott biztonsági őrizet foganatosítására szolgált – működött.⁶⁰

Az 1950. évi II. törvény (Bt.), amely 1951. január 1-jén lépett hatályba, eltörölte a Csemegi-kódex egész büntetési rendszerét. Az új szabályozás csak egyféle szabadságvesztést ismert, a „börtönt”. E mögött az egyre növekvő számú elítélt akadálytalan munkába állításának szándéka húzódott meg. A politikai igényeket kielégíteni akaró igazságszolgáltatás „az elítélteknek hazai történelmükben példátlan tömegét zúdította a börtönökre.” Az intézményrendszer gyors bővítésére érdekében – szovjet minta alapján – a „nyitott végrehajtási helyeknek”, gyáraknak, üzemeknek, bányáknak stb. átadása a büntetés-végrehajtás számára 1949-ben kezdődött el, és 1952 végére már szinte az egész országot behálózták az úgynevezett őrparancsnokságok, illetve munkahely-parancsnokságok, országszerte mintegy 45 helyen dolgoztattak elítélteket.⁶¹

A Népgazdasági Tanács 1951. november 29-én hozott 407/21/1951. számú, nem publikus határozatában – a megszűnő, nem megfelelő hatékonysággal működő Igazságügyi Gazdasági Igazgatóság helyett – a letartóztatottak eredményes, hatékony foglalkoztatása, a rabmunka kiszélesítése, annak a tervgazdasági rendszerbe szervezése érdekében 1951. december 1-el felállította a Közérdekű Munkák Igazgatóságát (KÖMI-t). A határozat szerint a KÖMI felállításával egyidejűleg az IM-ben Büntetés-végrehajtási Főosztályt kellett szervezni az IM Büntetőjogi Osztályának a büntetés-végrehajtással foglalkozó részlegéből és ehhez a főosztályhoz kellett, hogy tartozzon a KÖMI is. A dokumentum

57 Ideiglenes szolgálati szabályzat letartóztatási intézeti alkalmazottak részére... i. m. 40. o.

58 Lőrincz – Nagy: i. m. 38 - 39. o

59 0026/1953. ÁVH. Jegyzőkönyv. Az Elme megfigyelő épületének átadása – átvétele. 1953. 1. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

60 Állami Költségvetés az 1951. évre 1. ágazat igazgatási. 4. fejezet Igazságügy Minisztérium. Budapest, 1950. V. füzet. 45. o.

61 Lőrincz – Nagy: i. m. 38. o

az Országos Terhivatal és különböző szaktárcák – közlekedés- és postaügy, építőipari, pénzügyi – közötti együttműködést írta elő.⁶²

A határozat II. fejezete tartalmazta a legfontosabb rendelkezést, nevezetesen, hogy a „KÖMI-t működésének megszilárdulása után a Belügyminisztérium”-nak át kell adni.⁶³

A határozat végrehajtása rövid időn belül megtörtént, 1951 végén létrehozzák az Igazságügyi Minisztérium VI. Büntetés-végrehajtási Főosztályát, amely rövid ideig működött az igazságügyi tárca alárendeltségében.

A VI. Büntetés-végrehajtási Főosztály szervezete:

Főosztályvezető: Garasin Rudolf, főosztályvezető-helyettes: Virágh Miklós. A VI. főosztály szervezetébe két önálló osztály – a VI/1. Igazgatási Osztály, a VI/3. Ellenőrzési Osztály és a VI/2. KÖMI – tartozott, az alábbiak szerint: VI/1. Igazgatási Osztály szervezetébe tartozott: /Politikai Alosztály, Személyzeti Alosztály/. A Személyzeti Alosztályon belül működő csoportok: /káder csoport, fegyelmi csoport/. Operatív Alosztály, az Operatív Alosztályon belül működő csoportok: /operatív csoport, rabmunkáltatási csoport/. Az Igazgatási Osztályon belül működő önálló csoportok: / kiképzési és oktatási csoport, nyilvántartó csoport, fiatalkorúak nevelési csoportja/. V/2. Közérdekű Munkák Igazgatósága (KÖMI) szervezetébe tartozott: /Termelési Osztály, Tervosztály, Főkönyvelőség/. A Főkönyvelésen belül működő csoportok: / anyag- és áruforgalmi csoport, munkaügyi csoport, beruházási csoport/. Költségvetési Osztály. VI/3. Ellenőrzési Osztály.⁶⁴

Az 1950-ben megszületett Ideiglenes Szolgálati Szabályzat szerint az országos büntetőintézet vezetője az intézetvezető tiszt volt.

Az országos büntetőintézet szervezete:

intézetvezető tiszt, intézetvezető helyettes, ellenőr, pénztáros, gazdasági hivatalvezető /gondnok/, büntetés-végrehajtási /törzskönyv/ irodavezető, személyi előadó, orvos, tanító, őrparancsnok, őrök, munkavezetők.⁶⁵

A megyei bírósági fogház vezetője a fogházvezető tiszt volt. A megyei bírósági fogház szervezete:

fogházvezető tiszt, büntetés-végrehajtási előadó, gazdasági előadó, orvos, / tiszteletdíjas/, őrök.⁶⁶

A megyei bírósági fogházakhoz tartozott még egy, vagy több járásbírósági fogház, amelyek – létszám forgalmuktól függően – egy fogházvezető tiszthelyettes irányítása mellett egy, vagy két őrrrel működtek.

A parancsnokok mellett minden intézetben politikai helyettesek, illetve politikai megbízottak dolgoztak.⁶⁷

62 Bódiné Beliznai Kinga -Mezey Barna: i. m. 148-149. o..

63 Bódiné Beliznai Kinga - Mezey Barna: i. m. 148-149. o.

64 33/1951. (1951.XII.12.) IM. számú napi parancs. Büntetés-végrehajtási Főosztály Igazgatási Osztály. (1-3. o.)

65 Ideiglenes szolgálati szabályzat letartóztatási alkalmazottak részére... i. m. 46 - 66. o

66 Ideiglenes szolgálati szabályzat letartóztatási alkalmazottak részére... i. m. 68 - 74. o

67 33/1951. (1951.XII.12.) IM...i. m. 1-2. o

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének alakulása 1952–1957-ig

A 2033/10/1952. MT. számú határozat alapján a büntetés-végrehajtás és a KÖMI az igazságügyi miniszter felügyelete alól a belügyminiszter felügyelete alá került, mint a BM VII. Büntetés-végrehajtási Főosztálya.⁶⁸

A Belügyminisztériumhoz került büntetés-végrehajtás általános felügyeletét és irányítását a belügyminiszter a kijelölt belügyminiszter-helyettesen (helyetteseken) keresztül gyakorolta.

1952-ben a BM /Büntetés-végrehajtási/ VII. Bv. Főosztály felügyelete, irányítása alá tartozott: 104 börtön (6 országos börtön, 2 fiatakorúak országos börtöne, 17 megyei bírósági börtön, 1 katonai börtön, 4 bírósági börtön, 74 járásbírósági börtön) és 42 munkahely (15 önálló munkahely: 5 szénbánya, 1 kőbánya, 6 építkezés, 3 mezőgazdasági munkahely, 27 nem önálló munkahely: 4 szénbánya, 5 kőbánya, 16 építkezés, 1 mezőgazdasági, 1 ásványbánya munkahely).

Az intézeti (intézményi) hálózathoz tartozott még: Büntetés-végrehajtás Központi Iskola, Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet, Büntetés-végrehajtás Központi Kórház,⁶⁹ Közérdekű Munkák Igazgatósága (KÖMI) vállalat.⁷⁰

A BM VII. Büntetés-végrehajtási Főosztály két szervezeti egységből állt: I. Testületi részleg, II. Közérdekű Munkák Igazgatósága, élén a főosztályvezetővel (Garasin Rudolf li. ezredes), aki egyben a KÖMI Igazgatóság igazgatója is volt. A főosztályvezető közvetlen irányítása alá tartozott a két főosztályvető-helyettes, a testületi részleget (Micskó Rudolf li. ezredes) és a KÖMI-t közvetlenül irányító Dr. Virágh Miklós.⁷¹

1952. november 1-től a büntetés-végrehajtás függetlenítette magát a bíróságok gazdasági hivatalaitól és a gazdasági feladatok ellátására, az országos, a megyei bírósági, a bírósági börtönöknél és az önálló munkahelyeken Gazdasági Hivatalok létesültek és a területi besorolás szerint ezekhez tartoztak a kijelölt börtönök, a nem önálló munkahelyek és a járásbírósági börtönök.⁷²

A Gazdasági Hivatalok szervezete: Gazdasági Hivatalvezető (előadó), Számviteli személyzet (könyvelő), Gazdasági személyzet (pénztáros, pénztár ellenőr), Gondnok (anyagbeszerző, anyagkezelő), Kezelési személyzet (irodakezelő, gépiró), Egyéb személyzet (műhelyvezető, gépész, iparos, kertgazdaság vezető, gépkocsivezető).⁷³

68 2 033/10/1952. MT. számú határozat - Közérdekű Munkák Igazgatóságának a belügyminiszter felügyelete alá helyezéséről. Határozatok Tára. 1952. március 29.10. szám, Bp. 1952. 82. o. Országgyűlési Könyvtár.

69 00259/5/1952. VII.Ü. Cs. BM. VII. Főosztály, Főkönyvelőség. 8/1952. pénzügyi utasítás. A büntetés-végrehajtási szervek Gazdasági Hivatalainak szervezete. Bp. 1952. október 29.12 - 15. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.

70 03/11/1953. BM. VII. Főosztály. Jelentés a KÖMI 1952. évi tervteljesítéséről és arról, hogy a titkárságnak az elítéltek munkáltatására vonatkozó határozatát a főosztály hogyan hajtotta végre. Bp. 1953. 1. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.

71 00141/1952. BM. A BM. VII. /Büntetés-végrehajtási/ Főosztály vezető utasítása. A 2033/10/1952. MT. számú határozat végrehajtásáról a főosztály átszervezéséről, szervezetéről. (1952. április 26.) 1. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.

72 00259/5/1952. VII.Ü. Cs.: i. m. 2-5. o.

73 00259/5/1952. VII.Ü. Cs.: i. m. 5 - 11. o.

1952. július 15-től a belügyminiszter módosította a „Letartóztatóintézeti Őrtestület” elnevezést „Büntetés-végrehajtási Őrség” elnevezésre. A rendfokozati elnevezés a li. hdgy. helyett, bv. hdgy.-ra változott.⁷⁴

A BM VII. Bv. Főosztály elnevezése 1953. augusztus 18-tól „BM Büntetés-végrehajtási Főosztály”.⁷⁵ A „BM Büntetés-végrehajtási Főosztály” elnevezést 1953. szeptember 1-től „BM Büntetés-végrehajtási (Börtönügyi) Parancsnokság”, elnevezésre módosították. A „főosztályvezetői” megnevezés „parancsnok-i” megnevezésre, a „főosztályvezető-helyettes-i” megnevezés „parancsnokhelyettes-i” megnevezésre módosult.⁷⁶

Napirendre került a belügyi igazgatás alá került intézményrendszer – börtönök, munkahelyek – új szervezeti felépítéséhez – 1952. május 20-tól – a korábbi nem fegyveres testületi elnevezések (beosztások) megváltoztatása.

Korábbi elnevezés:

- Börtönvezető
- Börtönvezető helyettes
- Őrparancsnokság vezető
- Őrparancsnokság vezető-helyettes
- Osztályvezető
- Kulcsos

Új elnevezés:

- Börtönparancsnok
- Börtönparancsnok helyettes
- Munkahely parancsnok
- Munkahely-parancsnokhelyettes
- Körletparancsnok
- Körletőr.⁷⁷

A főosztály felügyelete alá tartozó börtönök és munkahelyek szervezeti felépítése 1952. május 20-tól az alábbiak szerint változott:

A börtön /munkahely/ parancsnok közvetlen irányítása, felügyelete alá tartozott: /a Parancsnok /munkahely/ parancsnokhelyettes, a Személyügyi előadó, a Segédhivatal, a Büntetés-végrehajtási irodavezető /befogadó (letétkezelő)/ a Cenzúra, Statisztika, Gazdasági Hivatalvezető /gazdasági előadó, pénztár, illetmény számfejtő, letartóztatott pénztár, gondnokság, élelmezés, műhelyvezető, konyhavezető, gyógyszerértároló, gépkocsi előadó/ Orvos. Az egészségügyi intézetek esetében: Kórház /kórházi osztályvezető, orvosok, ápolók, műtősök./

A Parancsnokhelyettes, munkahely-parancsnokhelyettes felügyelete alá tartozott: Őrparancsnokok: külső őrség, belső őrség, előállító, átkísérő őrség, a fegyverzeti anyagkezelő, a telefonkezelő és a küldönc.

A politikai tiszt a börtön (munkahely) parancsnokával mellérendeltségi viszonyban állt, míg a többi beosztottnak előjárója volt, a politikai megbízott a börtön (munkahely) parancsnokának az alárendeltségébe tartozott.⁷⁸

A fenti szervezeti, irányítási, felügyeleti rendszer a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének 1953. június 28-i határozatát követően jelentősen megváltozott.

74 9.9333/100/1952. BM. utasítás. Belügyi Közlöny. 1952. 40. szám 671. o

75 BM. Bv. Főosztály. A Bv. Főosztály 25/1953. (1953. VIII. 18.) sz. napiparancsa. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

76 BM. Büntetés-végrehajtási Parancsnokság 29/1953. (1953. IX. 5.) sz. napiparancs. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

77 00152/1952. Ü. cs. BM VII. Főosztály. A börtönök munkahelyek állományának rögzítése, szervezeti felépítésük szabályozása, beosztási elnevezések megváltoztatása. I. o. MNL Csongrád Megyei Levéltára.

78 00152/1952. Ü. cs. BM VII. Főosztály.: i. m.

A BM Büntetés-végrehajtási (Börtönügyi) Parancsnokság változatlanul a Belügyminisztérium felügyelete alatt működött.

A belügyminiszter a felügyeleti jogkörét – a korábbi gyakorlatnak megfelelően – a belügyminiszter helyettesen (helyetteseken) keresztül gyakorolta. (1954-től a belügyminiszter felügyeleti jogköre a belügyminiszter I. helyettesén keresztül érvényesült.)

A KV határozata alapján a hatalom részleges közkegyelem gyakorlását hirdette meg. Felszámolásra kerültek az internálótáborok (Recsk, Kazincbarcika, Tiszalök és Kistarcsa), megtörtént az internáltak szabadítása. A táborok felszámolása 1953. október 31-re fejeződött be, azokat a büntetés-végrehajtás vette át.

A közkegyelmi rendelkezések végrehajtásának eredményeként a fogvatartottak létszáma átmenetileg csökkent, több börtönt ideiglenesen bezártak (a sátoraljaújhelyi és a jászberényi körzeti börtönt,⁷⁹ illetve a budapesti megyei börtönt). A „Markót” úgy szüntették meg, hogy a Budapesti Országos Börtönnel, a Gyűjtőfogházzal való egyesítését rendelték el.⁸⁰

Meghatározták az ÁVH által felügyelt börtönök átadását is a büntetés-végrehajtásnak. A HM Felügyelete alá tartozó katonai börtönöket szintén át kellett adni a büntetés-végrehajtásnak.

A közkegyelem gyakorlása miatt bekövetkezett, átmeneti fogvatartotti létszámcsökkenés miatt – mint arra már az előzőekben utaltam – ismét további börtönök, illetve munkatáborok működését szüntették meg.

1953. augusztus 19. napjától a „bíróági” elnevezés megszűnt. A jelzett időponttól a börtönök új névvel működtek tovább. (Például a Budapesti Megyei Bírósági Börtön, a Győri Megyei Bírósági Börtön, a Sátoraljaújhelyi Bírósági Börtön, a Járásbírói Börtön stb. helyett, a Budapesti Megyei Börtön, a Győri Megyei Börtön, a Sátoraljaújhelyi Börtön, és a Járás Börtön volt használható.)⁸¹

Az 1953. július 17-i Kormányhatározat elrendelte az Államvédelmi Hatóság és a Belügyminisztérium összevonását, egyben utasította a belügyminisztert, hogy a határozatnak megfelelően készítse el és terjessze be a Belügyminisztérium egységes szervezeti felépítéséről szóló javaslatát a Minisztertanácshoz.⁸²

A Belügyminisztérium Kollégiuma az 1953. augusztus 25-i ülésén határozati javaslat szerint Budapesten és valamennyi megyében létre kellett hozni a Belügyminisztérium egységes megyei főosztályait.⁸³

A belügyminiszter helyettes 1954. január 27-én kiadott intézkedése szabályozta a BM Büntetés-végrehajtási Parancsnokság és a megyei főosztályok büntetés-végrehajtási jogkörét. A megyei főosztályok középfokú irányító és ellenőrző szerveként működtek – hozzájuk utalt ügyekben – „... felelősek voltak a megye területén alájuk

79 BM Bv. Parancsnokság. A BVOPK. Vez. 10/1953. (1953.XII.18.) számú heti parancs Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

80 24-630/5/1954. B. M. Bv. A budapesti megyei börtön megszüntetése, 1. (1954. XI. 18.) Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

81 BM Bv. Főosztály. A Főosztály 25/1953. (1953.VIII.18.) sz. napiparancsa 2. p. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

82 500/6/1953./VII.17./ MT. számú határozat. Az államvédelmi Hatóságnak, mint önálló szervnek a megszüntetése és a Belügyminisztériummal való összevonása. 1. o. Országgyűlési Könyvtár.

83 A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései. 1953-1956. Első kötet. Az 1953.július 28. és az 1956. július 22. közötti ülések. Összeállította, a jegyzeteket készítette és a bevezető tanulmányt írta: Kajári Erzsébet. Szerkesztette: Gyarmati György és S. Varga Katalin. Történeti Hivatal. Bp. 2001. 88. o.

*rendelt börtönökben és munkahelyeken a szolgálat irányításáért, a kiképzésért, az őrség és a letartóztatottak fegyelméért, valamint a szocialista törvényesség betartásáért.*⁸⁴

A főosztályok közvetlenül a belügyminiszter helyettesnek (helyetteseknek) voltak alárendelve. A börtönök közvetlen felügyeletét főosztályok szervezetéhez tartozó büntetés- végrehajtási alosztályok, csoportok, referensek látták el a Büntetés-végrehajtás Parancsnokságától kapott szempontok alapján (attól függően, hogy a felügyeletük alatt lévő területükhöz hány börtön, munkahely tartozott).

A büntetés-végrehajtási alosztályok, csoportok, referensek előjárói a Büntetés-végrehajtási Parancsnokság parancsnoka, annak első helyettese, továbbá a Büntetés-végrehajtási Parancsnokság politikai, személyzeti, őrszolgálati és büntetésfelügyeleti osztályainak vezetői voltak. Közvetlen előjárójuk a megyei főosztályvezető volt.⁸⁵

A megyei főosztályok alá nem rendelt börtönök és munkahelyek felett a közvetlen felügyeletet a Büntetés-végrehajtási Parancsnokság vezetője gyakorolta.⁸⁶ Ebbe a körbe tartozott: a Budapesti Országos Börtön (Gyűjtő), a Budapesti Körzeti Börtön (Katonai Börtön, Vizsgálati Fogda), a Tolnai Lajos utcai Börtön (Conti utca), a Márianosztrai Országos Börtön, a Váci Országos Börtön, a Büntetés-végrehajtás Központi Kórház, a Büntetés-végrehajtás Központi Iskola, a Büntetés-végrehajtás Központi Tisztképző Iskola.⁸⁷

A járási börtönök, a nem önálló büntetés-végrehajtási munkahelyek közvetlen felügyeletét a területileg illetékes, vagy az ezzel megbízott országos, megyei, körzeti börtön, illetőleg az önálló munkahely parancsnoka gyakorolta. A Büntetés-végrehajtási Parancsnokság vezetőjének a javaslatára a belügyminiszter bármely börtönt vagy büntetés- végrehajtási munkahelyet a Büntetés-végrehajtási Parancsnokság felügyelete alá vonhatott, illetve az illetékes megyei főosztály felügyelete alá rendelhetett.⁸⁸

Az 1.105/1954. (XII. 17.) Mt. számú határozat 22. p. alapján kiadott „Büntetés-végrehajtási Szabályzat” már jogszabályi szinten határozta meg a felügyeleti viszonyokat; „a büntetés-végrehajtási szervek felett a Büntetés-végrehajtási Parancsnokság útján a belügyminiszter gyakorolja a főfelügyeletet.”⁸⁹

A szabályzat (2.§.) a börtönöket négy csoportba sorolta: országos börtönök, megyei börtönök, körzeti börtönök, járási börtönök.⁹⁰

1956 októberében volt kísérlet arra, hogy a büntetés-végrehajtás felügyelete a Belügyminisztériumtól az Igazságügyi Minisztériumhoz kerüljön,⁹¹ de ezt a döntést 1963-ig elhalasztották.⁹²

84 00154/1953. BM Bv. Tük. A belügyminiszter helyettes intézkedése. (1953. XI. 3.) A BM Büntetés-végrehajtási Parancsnokság és a megyei főosztályok büntetés-végrehajtási jogköre. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

85 00154/1953. BM Bv. Tük. ...i. m. 1-16. o.

86 Büntetés-végrehajtási szabályzat. Budapest, 1955, Belügyminisztérium kiadványa. 3., 5. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

87 00154/1953. BM Bv. Tük. A belügyminiszter helyettes. i. m. 1. számú melléklet 1-8. o.

88 Büntetés-végrehajtási szabályzat ...i. m. 169-170. o.

89 Büntetés-végrehajtási szabályzat... i.m. 169. o

90 Büntetés-végrehajtási szabályzat... i.m. 169. o.

91 3624/X.15./1956. Korm. számú határozat - a büntetés-végrehajtás átadása a Belügyminisztériumtól az Igazságügyi Minisztériumnak. 1956. október 15. Országgyűlési Könyvtár.

92 3049./1956. Korm. számú határozat - a büntetés-végrehajtás felügyeletének a felülvizsgálata. 1957. január 27. Országgyűlési Könyvtár.

Az Elnöki Tanács megbízásából – 1956. október 27-én – Münnich Ferenc átvette a Belügyminisztérium vezetését.⁹³ Ettől kezdve a Belügyminisztérium újjászervezéséig, mint a Fegyveres Erők Főparancsnoka járt el. A Fegyveres Erők Főparancsnokaként hozott intézkedései érintették a Büntetés-végrehajtás Szervezetet, a személyi állományt és a fogvatartottakat egyaránt.

Hazánkba 1953. november 3-án 5 országos börtön, 3 mezőgazdasági munkahely, 2 fiatalkorúak börtöne, 3 körzeti börtön, 3 katonai börtön, 17 megyei börtön, 11 munkahely, 72 járási börtön, 1 hadifogolytábor (Tiszalöki) működött. A szervezeti rendszerhez tartozott a Bv. Központi Kórház, az IMEI, a Bv. Központi Iskola és a Bv. Központi Tisztképző Iskola.⁹⁴

1954. november 1-el – a nevelési célok jobb érvényesülése és az elhelyezési körülmények javítása érdekében – a ceglédi és a kecskeméti Fiatalkorúak Országos Börtönét felszámolták és a fiatalkorúakat a Sátoraljaújhelyi Országos Börtönben helyezték el.

1955-ben megindult a külső rabmunkahelyek felszámolása, 1955 novemberére az elítéltek többsége zárt intézetekbe került.⁹⁵ A férőhelyek számának növelése, a zsúfoltság csökkentése miatt a belügyminiszter helyettes a Minisztertanács Elnökségének 1955. október 18-i határozata értelmében a sopronkőhidai országos börtön, a Budapesti Megyei Börtön és a jászberényi körzeti börtön működését visszaállította.⁹⁶

A Büntetés-végrehajtási Szervezet részére 1954 augusztusában jóváhagyott állomány szerint változás következett be az országos parancsnokság és az intézetek szervezeti felépítésében.

A Büntetés-végrehajtási Parancsnokság szervezeti egységei: osztályok, alosztályok, csoportok, hivatal és a nevesített önálló munkakörök.

Az állománytáblázat szerint a BM Büntetés-végrehajtási Parancsnokság szervezete: országos parancsnok; parancsnokhelyettes /testületi/, parancsnokhelyettes KÖMI. Titkárság; / előadó, gépipró, Tük.- csoport, (ügykezelő, irodakezelő), Segédhivatal, (ügykezelő, hivatalsegéd), Anyagi csoport, (előadó, gépkocsivezető)./ Operatív Osztály, Börtönügyi Alosztály, Munkahely Alosztály, Cenzúrázó főelőadó. Személyzeti Osztály; /nyilvántartó/, Politikai Osztály; /szerkesztőség, BÖE. /Büntetés-végrehajtási Őrség Egyesülete/,⁹⁷ Őrszolgálati Osztály, Kiképzési Osztály, Büntetés-végrehajtási Osztály /Igazgatási Alosztály, Munkaerő Gazdálkodási Alosztály, nevelési szabadítási csoport, egészségügyi csoport, javító-nevelő főelőadó, nyilvántartó./ KÖMI parancsnokhelyettes; /főkönyvelőség, Terv- és Beruházási Osztály, Termelési Osztály, Ellátási Osztály, Munkafelügyeleti Alosztály./⁹⁸

93 20-1-173/1956. BM A belügyminiszter paranca (1956. X. 27.) Az Elnöki Tanács megbízásából a mai napon /Dr. Münnich Ferenc/ átvette a Belügyminisztérium vezetését. MNL. Bp. XA-B-1-az-20-1-173/1956

94 00154/1953. BM Bv. Tük. A belügyminiszter helyettes. i. m. 1. számú melléklet 1-4. o.

95 Lőrincz – Nagy: i. m. 39. o

96 24-171/388/1955. BM A belügyminiszter helyettes 53/1955. (1955.X.26.) sz. utasítása. A megszüntetett börtönök visszaállítása. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

97 BM VII. Büntetés-végrehajtási Főosztály 3/1953. (1953.II.25.) sz. napiparancs – a Letartóztatóintézeti Őrség elnevezését a belügyminiszter 1952-ben Büntetés-végrehajtási Őrség elnevezésre módosította. A miniszter névmódosítást követően a Letartóztatóintézeti Őrtestület Egyesülete /LÖE/ elnevezést - 1953. február 14- től – Büntetés-végrehajtási Őrség Egyesülete /BÖE/ módosította. 1. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

98 Szn. BM Büntetés-végrehajtási szervezet állománytábla 1954. augusztus hó. 1-56. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

Az intézetek szervezeti egységei: szolgálatok, szolgálati ágak, hivatal, iroda, nevesített önálló munkakörök, őrség.

Országos végrehajtó intézet szervezete: parancsnok; /parancsnokhelyettes, politikai helyettes, rabnevelő, operatív munkás/. Anyagi szolgálat; /szolgálatvezető, élelmezési szolgálati ág, ruházati szolgálati ág, építési- és elhelyezési, technikai szolgálati ág, műhelyvezető, rab-konyhavezető, konyhavezető, nyilvántartó, beszerző, raktáros, gépkocsivezető, konyhai beosztott, gépész./ Pénzügyi szolgálat; / szolgálatvezető, javadalomkönyvelő, rabkeresmény könyvelő, számfejtő, pénztáros./ Büntetés nyilvántartási iroda; /bny. irodavezető, befogadó, nyilvántartó, ügykezelő, cenzúrázó, segédhivatal./

Egészségügyi szolgálat; /orvos, ápoló/. Őrszolgálat; /őrparancsnok, őrparancsnok helyettes, körletparancsnok, belső őrség, külső őrség, munkáltató őr, előállító-átkísérő őr.

Megyei intézet/körzeti börtön szervezete: parancsnok, /politikai helyettes/. Anyagi szolgálat; /szolgálatvezető, élelmezési szolgálati ág, ruházati szolgálati ág, műhelyvezető, nyilvántartó - raktáros, gépkocsivezető, rabkonyha vezető vagy szakács, konyhai beosztott, gépkocsivezető./ Pénzügyi szolgálat; /szolgálatvezető, pénztáros./ Büntetés nyilvántartási iroda; /bny. irodavezető, cenzúrázó, befogadó, segédhivatal vezető./ Egészségügyi tiszthelyettes, Őrszolgálat; /őrparancsnok, körletparancsnok, belső őr, külső őr, előállító- átkísérő őr.

Önálló munkahely szervezete: parancsnok /parancsnokhelyettes, politikai helyettes, munkaügyi előadó, rabnevelő, operatív munkás, gépíró./ Anyagi szolgálat; / szolgálatvezető, élelmezési szolgálati ág, nyilvántartó – raktáros, szakács, gépkocsivezető./ Pénzügyi szolgálat; /szolgálatvezető, pénztáros, rabkeresmény könyvelő./ Büntetés nyilvántartási iroda; /bny. irodavezető, cenzúrázó, befogadó-nyilvántartó, segédhivatal vezető./ Egészségügyi tiszthelyettes, Őrszolgálat; /őrparancsnok, körletparancsnok, belső őr, külső őr, munkáltató őr, előállító- átkísérő őr.

Nem önálló munkahely szervezete: karhatalmi helyettes / egészségügyi tiszthelyettes, gépíró./ Őrszolgálat; /őrparancsnok, körletparancsnok, belső őr, külső őr, munkáltató őr, előállító- átkísérő őr.

Járási börtön szervezete: parancsnok, /az intézet nagyságától, forgalmától függően/ (2- 10) beosztott őr.

(A Bv. Központi Kórház szervezeti felépítése – az egészségügyi szolgálat kivételével – azonos volt az országos intézetek szervezeti felépítésével. Az egészségügyi szolgálat szervezete: /vezető főorvos, vezető főorvos helyettes, orvos, segédorvos, ápoló, szülésznő, műtős, gyógyszerész, laboráns.)⁹⁹

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének alakulása 1957–1963-ig

A 8/1959. BM sz. utasítás [Bv. szabályzat] 502–503. §-a leegyszerűsítette a felügyelet és az ellenőrzés rendjét, ugyanakkor a főfelügyeletet változatlanul a belügyminiszter látta el a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága útján (502. §). Az országos, megyei és körzeti börtönök, valamint a büntetés-végrehajtási munkahelyek feletti

⁹⁹ Szn. BM Büntetés-végrehajtási szervezet állománytála 1954.. i. m. 1-56. o.

közvetlen felügyeletet a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, a járási börtönök felett pedig a területileg illetékes megyei börtön parancsnoka gyakorolta (503. §).¹⁰⁰

Az 1956. december 30-án kihirdetett 1956. évi 35. számú tvr. megszünteti a megyei főosztályokat. „A rendőrség szolgálatát a fővárosi és megyei főkapitányságokra, illetőleg járási, városi (kerületi) kapitányságokra tagozódva látja el. A járási, városi (kerületi) kapitányságok rendőrőrsökre és körzeti megbízottakra tagozódnak. A rendőrségi szervek irányítását, felügyeletét és ellenőrzését a Belügyminisztérium Országos Rendőr-főkapitánysága látja el.”¹⁰¹

1959. augusztus 1-jén lépett hatályba a 10–23/8/1959. BMh. 8. sz. parancs (Büntetés-végrehajtási testület Szolgálati Szabályzata), amely egyértelműen kimondta, hogy a büntetés-végrehajtás a Belügyminisztérium fegyveres, egyenruházott, igazgatási szerve.¹⁰² Az 1961. évi V. tv. a szabadságvesztés két módját határozta meg: a börtönt és a büntetés-végrehajtási munkahelyet.¹⁰³

A büntetés-végrehajtást érintő jogszabályokat, utasításokat, parancsokat összefoglaló, egységes szövegezésű szabálygyűjtemény, az 1961-ben megjelent Büntetés-végrehajtási szabályok hatályos gyűjteménye 1. §-a szerint „a szabadságvesztés büntetést a belügyminiszter felügyelete alatt álló börtönökben kell végrehajtani.” Az 5. § a börtönök öt csoportját különbözteti meg: „országos börtönök, körzeti börtönök, megyei börtönök, járási börtönök, mezőgazdasági büntetés-végrehajtási munkahelyek.”¹⁰⁴

A belügyminiszteri utasítás a büntetés-végrehajtás két fő feladatává az elítéltek őrzését és nevelését tette, egyben kötelező elvárásként kimondta, hogy minden más, a végrehajtás során jelentkező funkciót ezeknek kell alárendelni.

Ennek a célnak az elérése érdekében: megszüntették a KÖMI önállóságát, és azt a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság szervezetébe integrálták abból a megfontolásból, hogy különálló szervezetként ne zavarja az egységes büntetés-végrehajtási rendszer – elsősorban a nevelési szempontok – érvényesülését. A vállalati állomány egy részét hivatásos testületi taggá nevezték ki. Az országos parancsnokságon létrehozták a Termelési szolgálatot, és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságon – szakterületek szerint – további osztályok kezdték meg működésüket. Az ipari és a mezőgazdasági nagyüzemi munkáltatás – a termelőmunka – a nevelés fő eszközévé vált.

A letartóztató intézetekben új szolgálati ággként létrehozták a Nevelési szolgálatot és előírták, hogy minden 100 letartóztatott nevelésével egy nevelő foglalkozzon.

A Büntetés-végrehajtási Parancsnokság szervezeti egységei: osztályok, alosztályok, csoportok, hivatal és a nevesített önálló munkakörök.

A Büntetés-végrehajtási Országos Parancsnokság 1957. január 1-től az alábbi felügyeleti renddel és szervezeti struktúrával működött: Az országos parancsnok közvetlen felügyelete alá tartozott: a két országos parancsnokhelyettes, az Elnöki Osztály, a Bün-

100 Büntetés-végrehajtási szabályok hatályos gyűjteménye. A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság kiadványa. Budapest, 1961, 198. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

101 1956. évi 35. számú. tvr. a rendőrségről szóló 1955. évi 22. számú tvr. kiegészítéséről. Országgyűlési Könyvtár.

102 Büntetés-végrehajtási testület szolgálati szabályzata. Budapest, 1959. BM BVOP. 1959. 5. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.

103 Lőrincz – Nagy: i. m. 39. o

104 Büntetés-végrehajtási szabályok hatályos gyűjteménye i. m. 7- 8. o

tetés-végrehajtási Osztály. Az országos parancsnokhelyetteshez /szakmai területekért felelős helyettes/ tartozott: a Nevelési és Kiképzési Osztály, az Őrszolgálati Osztály, az Egészségügyi Osztály. Az országos parancsnokhelyetteshez /gazdasági területekért felelős helyettes/ tartozott: a Terv- és Termelési Osztály, az Anyagi- és Pénzügyi Osztály, a Munkafelügyeleti /önálló/ Alosztály.¹⁰⁵

A Belügyminisztériumban 1957 júniusában átszervezik a pénzügyi és a hadtápszolgálatot azzal a céllal, hogy bevezetésre kerüljön a testületi gazdálkodás. Ennek kapcsán önálló pénz- és anyaggazdálkodás bevezetését rendelték el az országos parancsnokságoknál, így a büntetés-végrehajtásnál is. Ezeknél a szerveknél – külön – Anyagi-és Technikai Osztályt, valamint Pénzügyi Osztályt kellett létrehozni. Az utasítás melléklete a 11-2150/1-1957. számú körlevél, ami a pénzügyi szolgálatok átszervezésének segédanyaga volt.¹⁰⁶

A következő szervezeti változás során a belügyminiszter valamennyi Belügyminisztériumi szervezeti egységnél (BM szervnél) a fegyelmi eljárások terén az egységes gyakorlat kialakítása, a fegyelem megszilárdítása érdekében elrendelte a BM Fegyelmi Osztály felállítását. A miniszteri parancs az Országos Parancsnokságokon – így a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán is –, valamint az ORFK-n, a BRFK-n és a megyei rendőr főkapitányságokon is fegyelmi alosztályok létrehozását rendelte el.¹⁰⁷

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoka annak érdekében, hogy erősödjenek a büntetés-végrehajtás szervezeti egységeinél a párt és KISZ alapszervezetek, javuljon a személyi állomány között végzendő politikai nevelő munka színvonala, kiemelte a Nevelési Alosztályt az Őrszolgálati és Kiképzési Osztály szervezetéből és létrehozta az önálló Politikai Alosztályt.¹⁰⁸

1958. április 24-től a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán Politikai Alosztályt, Nevelési Alosztályt, Letartóztatottakat nyilvántartó csoportot, Munkaerő elosztási csoportot szerveztek.

Az új szervezeti egységek létrehozása után az országos parancsnok közvetlen felügyelete alá tartozott: a két parancsnokhelyettes, a Politikai Alosztály, a Személyzeti Osztály, a Titkárság, a Fegyelmi Alosztály és a Szerkesztőség.

Az országos parancsnokhelyettes közvetlen felügyelete alá tartozott: a Jogi- és Igazgatási Osztály (letartóztatottakat nyilvántartó csoport, munkaerő elosztási csoport), a Kiképzési- és Őrszolgálati Osztály (Nevelési Alosztály) és a Munkafelügyeleti Alosztály.

105 13-3-H-3/1957. BM BV. A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtási Parancsnokság 3/1957. sz. parancsa, 1957. március 5-én. 2. o. 2. p. „A belügyminiszter helyettes bajtárs 197/1957. sz. állomány parancsával Fülöp Ignác bv. alezredest saját kérelmére 1957. március 1-i hatállyal, nyugállományba helyezte egyben felmentette az országos parancsnokhelyettesi beosztásából,... a 203/1957. sz. állományparancsával 1957. március 1-i hatállyal kinevezte Tóth Ferenc-et bv. alezredesté, egyben beosztotta a Bv. Országos Parancsnokságra parancsnok helyettesnek.” Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.

106 6-201/1957. (13-2-48/1957.) A belügyminiszter 5/1957. (1957. VI. 7.) sz. utasítása. 1-2. o. + Melléklet: 11-2150/1-1957. számú körlevelek a pénzügyi szolgálatok átszervezéséről. 1-3. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

107 22-424/1957. A belügyminiszter helyettesének 28/1957. (1957. V. 8.) sz. utasítása. 1-2. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

108 13-3-H-37/1957. BM BV. A BM. Büntetés-végrehajtási Parancsnokság 37 /1957. sz. parancsa. (1957. XI. 13.) 1-3. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

Az országos parancsnokhelyettes közvetlen felügyelete alá tartozott: az Egészségügyi Osztály, a Pénzügyi és Ellenőrzési Osztály, az Anyagi- és Technikai Osztály, a Termelési- és Tervosztály.¹⁰⁹

A belügyminiszter 1958. február 10-én kiadott állománytáblázatban jóváhagyta a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán a Politikai Nevelő Osztály szervezését. A belügyminiszter I. helyettese a jóváhagyott állománytáblázat alapján a politikai apparátus teljes megszervezése érdekében elrendelte – 1958. június 15-től – az országos, a megyei börtönöknél és a munkahely parancsnokságokon a politikai helyettesek beállítását, egyben megszüntette a nevelő-kiképző tiszti státust. A nevelő-kiképző tiszti feladatokat ezt követően, a szakmai továbbképzések irányítását, az intézetek parancsnokhelyetteseinek, ahol parancsnokhelyettesi beosztás nem volt rendszeresítve, ott az intézetek parancsnokainak kellett végezniük.¹¹⁰

A belügyminiszter 1958. január 28-i hatállyal kinevezte BM Büntetés-végrehajtási Országos Parancsnokság helyettes vezetőjének Kardos Gyula r. őrnagyot és egyben átminősítette büntetés-végrehajtási őrnaggyá,¹¹¹ majd 1958. november 17-i hatállyal az országos parancsnok politikai helyettesévé nevezte ki és megbízta a Politikai Osztályt a vezetésével.

Az országos parancsnokságon a fogvatartottak nevelésének szervezésére, irányítására és ellenőrzésére új szervezeti egységként létrehozták a Nevelési Osztályt. A Nevelési Osztályon belül Elvi és Szervezési Alosztályt és Oktatási Nevelési Alosztályt szerveztek. A Személyzeti Osztály elnevezését Személyzeti és Oktatási Osztályra, az Őrszolgálati és Kiképzési Osztály elnevezését Őrszolgálati Osztályra, a Jogi és Igazgatási Osztály elnevezését Igazgatási Osztályra, a Munkafelügyeleti Alosztály elnevezését Munkaügyi Alosztályra módosították.

Az országos parancsnok felügyelete, irányítása alá tartozott: (Kovács Gyula bv. ezredes) az Őrszolgálati Osztály, az Igazgatási Osztály, a Titkárság, a Fegyelmi előadók és a Szerkesztőség.

Az országos parancsnok politikai helyettese felügyelete, irányítása alá tartozott: (Kardos Gyula bv. őrnagy) a Politikai Osztály, a Nevelési Osztály (Elvi és Szervezési Alosztály, Oktatási Nevelési Alosztály) és az Egészségügyi Osztály.

Az országos parancsnokhelyettes felügyelete, irányítása alá tartozott: (Tóth Ferenc bv. alezredes) a Pénzügyi- és Ellenőrzési Osztály, az Anyagi- és Technikai Osztály, a Termelési- és Tervosztály és a Munkaügyi Alosztály.

A következő szervezeti változás során a belügyminiszter a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságon – 1961. április 10-i hatállyal – megszünteti Politikai osztályt és a politikai helyettesi beosztást, ezzel ismét a két parancsnokhelyettesi szervezeti rend állt vissza. Az országos parancsnok felügyelete alá tartozott: parancsnok helyettesek, Titkárság Személyzeti osztály, Fegyelmi előadók.

109 13-3- H-37/1957. BM. Bv. A BM. Büntetés-végrehajtási Parancsnokság 37 /1957. sz. parancsa. (1957. XI. 13.) 1-3. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irratár

110 10-24/1958. BM. A belügyminiszter I. helyettesének 11/1958. (1958.VI.10.) sz. parancs Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irratár

111 33-3-H-2/1958. BM. Bv. A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtási Országos Parancsnokának 2/1958. sz. parancsa, 1958. január 28-án, 1. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irratár

Az országos parancsnok helyettes (szakmai helyettes) felügyelete alá tartozott: a Pénzügyi- és Ellenőrzési Osztály, az Őrszolgálati Osztály, az Egészségügyi Osztály és az Oktatási Alosztály.

Az országos parancsnok helyettes (gazdasági helyettes) felügyelete alá tartozott: a Nevelési Osztály, a Terv- és Termelési Osztály, az Anyagi- és Technikai Osztály és a Munkaügyi Alosztály.¹¹²

1961. október 20-án Kovács Gyula ezredes helyett Szalai Zoltán hőr. alezredest neveztek ki a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának.¹¹³

A fiatalkorú elítélteket 1959. január 6-tól Sátoraljaújhelyről átszállították és átmenetileg – 1959 és 1963 között – a Budapesti Országos Büntetőintézetben helyezték el.¹¹⁴

A Belügyminisztérium vezetése – a tököli internálótábor épületeibe – a Büntetés-végrehajtási Központi Kórházának a Tökölre történő telepítését rendelte el, amit 1961. január 15-ig végre kellett hajtani.¹¹⁵

A fiatalkorú letartóztatottakat 1963. július hó 1-től a Tököli Büntetés-végrehajtás Központi Kórház és Munkahelyen helyezték el.¹¹⁶ Az áttelepítést követően az intézet új elnevezése Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Munkahely Parancsnoksága, Tököl lett.¹¹⁷

Az intézetek szervezeti egységei a következők voltak: a szolgálatok, az iroda, a nevesített önálló munkakörök és az őrség.

Mint azt fentebb már jeleztem, – országos parancsnoksághoz hasonlóan – minden intézetben létrehozták a nevelési szolgálatokat. Az őrség irányítását pedig az őrparancsnokok vették át.

1957-től létrehozták a főmérnöki, főkönyvelői státusokat. A vállalatoknál a polgári életnek megfelelő szervezeti struktúrát alakítottak ki: igazgató (egyben az intézet parancsnoka is), főmérnök, főkönyvelő, Titkárság, Gyártás-előkészítő Osztály, Termelési Osztály, Kereskedelmi Osztály, Terv-statisztikai Osztály, Számviteli Osztály, Munkaügyi Osztály, MEO (Minőség Ellenőrzési Osztály) Műszaki Osztály, (TMK).

Az 1962 novemberétől végrehajtott szervezeti változás a korábbiakhoz viszonyítva csak a felügyeleti rendben hozott változást, a szervezeti struktúrában nem.¹¹⁸

1957. április 18-tól szabályozták a börtönök és munkahelyek parancsnokainak és helyetteseinek hatáskörét, amely egyben az intézetek szervezeti struktúrájára is utal. Az országos végrehajtó intézetben az intézet parancsnokhoz tartozott: a parancs-

112 38-3-H-7/1961. BM. Bv. TÜK. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 7/1961. (1961. IV. 14.) sz. parancsa. Kovács Gyula bv. ezredes parancsnok felügyeli a két országos parancsnok helyettes, a Személyzeti Osztályt, a Titkárságot. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

113 10-21/23/1961. BM. A belügyminiszter 0023/1961. (1961. X. 20.) sz. parancsa. 1. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

114 A királyi törvényháztól a fegyház és börtönig. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön.. i. m. 204. o.

115 38 - 3 - H - 39/1960. BM. Bv. Tük. BVOPK. 39/1960. (1960. XII. 23.) sz. parancs a Büntetés- végrehajtási Központi Kórházának a Tökölre telepítése. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

116 38-3-H-18/1963. BM. Bv. Tük. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnok 18/1963. (1963.VI.29.) sz. parancsa A fiatalkorú letartóztatottak elhelyezésének megváltoztatása. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.

117 38-3-H-35/1963. BM. Bv. Tük. BVOPK. 35/1963. (1963.XI.29.) sz. parancsa. A tököli intézet elnevezése Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Munkahely Parancsnoksága, Tököl Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

118 38-3-H-28/1962. BM. Bv. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 28/1962. (1962.XI.20.) sz. parancs. 1. o.. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár

nokhelyettes, a bűnügyi nyilvántartó iroda, a kiképző-nevelő előadó, a rabnevelő, a főkönyvelő, a Tervosztály, a Munkaügyi Osztály, a Termelési Osztály, az Anyagi-ellátási Osztály, a fő operatív beosztott.

A parancsnok helyetteshez tartozott: az Anyagi Szolgálat, a Pénzügyi Szolgálat, az Őrszolgálat, az Egészségügyi Szolgálat.¹¹⁹

Bár nem tartoztak közvetlenül a Büntetés-végrehajtás Szervezetéhez, az intézetekben 1959. április 15-től létrehozták az Országos Rendőr főkapitányság vezetőjének közvetlen alárendeltségébe tartozó „Belső elhárító csoportokat”. A belső elhárító rendőri szervek az állomány körben tevékenykedtek. Feladatuk volt az állomány védelme, az ellenséges imperialista hírszerző szervek, a belső reakciós erők tevékenységének felderítése, az ellenséges nézetek forrásainak felkutatása.¹²⁰

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének alakulása 1963–1989-ig

1963-ban az Elnöki Tanács 24. sz. törvényerejű rendelete alapján a büntetés-végrehajtás kivált a Belügyminisztérium szervezetéből, és 1963. november 1-jei hatállyal ismét az igazságügy-miniszter irányítása és felügyelete alá került.¹²¹

Az 1966. évi 21. tvr. a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásáról és az előzetes letartóztatás foganatosításáról a szabadságvesztés büntetés négy fokozatát határozta meg: a szigorított börtönt, a börtönt, a szigorított büntetés-végrehajtási munkahelyet és a büntetés- végrehajtási munkahelyet.

Az 1971. évi 28. tvr. (Btk. novella) a halálbüntetés mellé visszaállította az életfogytig tartó szabadságvesztést, 1972. január 1-jétől a fegyház, szigorított börtön, börtön és fogház fokozatot határozta meg.

Az 1974. évi 9. tvr. a szigorított őrizetet vezette be a különösen veszélyes visszaesőkkel szemben. [Sopronkőhidai Fegyház és Börtön, majd Váci Büntetés-végrehajtási Intézet, és a Kalocsai Fegyház és Börtön. (1989- ig működött.)]

Az 1974. évi 10. tvr. az alkoholisták kötelező munkaterápiás intézeti kezelését vezette be. A gyógykezelés végrehajtására megalakult a Nagyfai Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézet (1990-ig működött).

1978. évi IV. tv. Büntető törvénykönyv a szabadságvesztés-büntetés fokozatait négyről háromra – fegyházra, börtönre és fogházra – csökkentette.

Az 1979. évi 11. tvr. a büntetések és intézkedések végrehajtásáról. (8/1979.(VI.30.) IM rend. Bv. Szab. és a 101/1980. IM ut. bevezeti az „átmeneti csoport” jogintézményét.

1983-1984-ben felépül Szegeden az Átmeneti Intézet a Dorozsmai úton, amit 1984. november 17-én adtak át. (1996-ig működött.)

1983-ban a büntetés-végrehajtás nevelési koncepciója deklarálta, hogy az elítéltekkel való foglalkozás összintézeti feladat.

119 13-3- H -7/1957. BM. Bv. A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 7/1957. (1957.IV.18.) sz. parancsa. 3. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

120 10-21/8/1959. BM A belügyminiszter 8/1959 (1959.IV.13.) sz. parancsa - a „Belső elhárító csoportok” létrehozása, működése. 1-7. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

121 1963. évi 24. számú tvr. a büntetés-végrehajtásnak az igazságügy miniszter felügyelete alá helyezéséről. IM Közlöny LXXI..(1963.) évf. 1963.13. szám 221. o.

1986-ban a büntetés-végrehajtás munkáltatás fejlesztési koncepciója a börtönvállalatok fokozódó válságára próbált megoldást találni.¹²²

Az 1984. évi 19. tvr. a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról vezette be büntetőjogunkba új fő büntetési nemként a szigorított javító-nevelő munkát a közveszélyes munkakerülőkkel szemben, és felépült a Martonvásári Intézet (gyűjtő, elosztó intézet).¹²³ (Az elítéltek foglakoztatása a legkülönbözőbb területeken történt, 1985-től a Dorogi Szénbányákban, Péligöldszentkereszten, az Újpesti Bőrgyárban, a Csepel Vasöntödében, 1986-tól a Nyírlugosi Állami Gazdaságban.¹²⁴ (A jogintézmény 1992-ig működött.)

Az igazságügy-miniszter BV.-2–1/1966. 001. sz. parancsával kiadott Szolgálati Szabályzat leszögezte, hogy a büntetés-végrehajtási testület az Igazságügyi Minisztérium egyenruházott fegyveres testülete.¹²⁵ (Erre vonatkozóan az 1976. évi I. tv. a honvédelemről is tartalmazott rendelkezéseket, amikor rögzítette, hogy fegyveres testületek: a rendőrség, a munkásőrség és a büntetés-végrehajtási testület, és egyben meghatározza a fegyveres testületek honvédelmi feladatait is.)

Az 1963. november 1-el az igazságügyi miniszter felügyelete alá tartozó Büntetés-végrehajtási Testület szervezete a „Szolgálati Szabályzat” szerint: a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságából – mint felügyeleti szerv –, továbbá 7 börtönből (szigorított börtön, börtön) 17 megyei börtönből (az előzetes letartóztatás fogatosítására), 6 büntetés- végrehajtási munkahelyből (szigorított munkahely, munkahely) állt. A fentiekben kívül ide tartozott a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézete (fokozatuk szerint börtön vagy munkahely). Ehhez a szervezeti rendszerhez tartozott még a 12 büntetés-végrehajtási vállalat (ipari vagy mezőgazdasági) és a különleges feladatokat ellátó intézetek (a Büntetés-végrehajtás Központi Kórház és az Országos Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézet).¹²⁶

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán rendszeresítik az országos parancsnok általános helyettesi beosztást.

Az őrszolgálati tevékenység egységes irányítása, az őrszolgálati munka összehangolása érdekében 1967. augusztus 1-től a sopronkőhidai, a márianosztrai, a sátoraljaújhelyi, a váci, a szegedi, a kalocsai, a tököli, a balassagyarmati, a budapesti országos, körzeti és megyei büntetés-végrehajtási intézeteknél az őrségek közvetlen irányítására őrségparancsnoki és rajparancsnoki beosztás létesült. A szegedi és a kalocsai intézetekben az őrségparancsnoki irányítási elvek figyelembevételével – további intézkedésig – a feladatot a parancsnokok általános helyettesei látták el. 1967. augusztus 1-től a fent

122 Lőrincz – Nagy: i. m. 43. o

123 116/1987. (IK. Bv. Mell. 10.) IM. utasítás a szigorított javító-nevelő munka büntetést végrehajtó intézet létesítéséről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1987. december 30. 10. szám 201 –202. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

124 060/1987. (IK. Bv. Mell. 10.) OP. sz. intézkedés a martonvásári Szigorított Javító-nevelő Munkát Végrehajtó Intézet feladatairól. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1987. december 30. 10. szám 202 –204.. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

125 Bv-2-1/1966. IM A 001/1966. IM. (1966.V.1.) sz. parancs. A büntetés-végrehajtási testület „Szolgálati Szabályzata” Az IM Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának a kiadványa. 1966. 7. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

126 Bv-2-1/1966. IM A 001/1966. IM. (1966.V.1.) sz. parancs... i. m. 9-11. o.

jelzett intézeteknél az őrséget a parancsnok, a bűnügyi nyilvántartó irodát a parancsnok általános helyettese felügyelte.¹²⁷

Az Igazságügyi Minisztériumhoz került a Büntetés-végrehajtási Szervezet irányítása, felügyelete az 1969-es IM. SZMSZ 101/1969. (IK. 2.) IM számú utasítás szerint: „Az igazságügy-miniszter, ... ellátja a büntetés-végrehajtás felügyeletét (az 1963. évi 24. sz. tvr. 1 §-a) alapján gyakorolja a NET. 1964. évi 129. számú határozatával módosított 1959. évi 105. számú határozatában biztosított jogkörét.” Az 1969. évi Szervezeti Működési Szabályzat szerint az igazságügyi miniszter jogkörét az első helyettesén keresztül gyakorolta. A minisztériumban a Személyzeti Főosztályon II/3. Büntetés-végrehajtási Személyzeti csoport működött.¹²⁸

Az 1969-es szabályzat szerint a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokához tartozott: az országos parancsnok általános helyettese, a közigazgatási- és munkáltatási főosztályvezető /országos parancsnok helyettes/, a Segédtszti Hivatal, a Személyzeti és Oktatási Osztály. Az országos parancsnok általános helyetteséhez tartozott: az Őrszolgálati Osztály, a Nevelési Osztály, az Igazgatási Osztály, az Egészségügyi Osztály, az M-RBV Önálló Alosztály és a Szerkesztőség. A Közigazgatási és Munkáltatási főosztályvezető, országos parancsnok helyetteshez tartozott: a Pénzügyi- és Ellenőrzési Osztály, a Termelési- és Beruházási Osztály, a Munkaügyi Osztály, az Anyagi- és Technikai Osztály.¹²⁹

Az 1976. március 26-án kelt – számnélküli – „IM Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság ügyrend” több módosítást is tartalmazott. Az országos parancsnok felügyelete alá tartozó Segédhivatal feladatait a Titkárság vette át, az országos parancsnokhoz került a korábban országos parancsnok általános helyettese által felügyelt Őrszolgálati Osztály. Az országos parancsnok általános helyettesének felügyelete alól az országos parancsnokhoz került Őrszolgálati Osztály, új szervezeti egységként Tudományos Csoport létesült az országos parancsnokságon. A gazdasági területek irányításáért felelős „Közigazgatási és Munkáltatási Főosztály Vezető – országos parancsnok helyettes”-i beosztás elnevezése „országos parancsnokhelyettes”-re változott.¹³⁰

Az 1978-as IM SZMSZ-e [120/1977. (IK. 1978. 1.) IM számú utasítás] szerint: „A miniszter a minisztérium útján felügyeletet gyakorol (...) a büntetés-végrehajtás (...) felett.” Az SZMSZ szerint a minisztériumnak nem volt önálló, a büntetés-végrehajtás irányításával foglalkozó részlege. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának szervezete megegyezett az 1976-os szervezeti struktúrával.¹³¹

Az 1980-as SZMSZ [104/1980. (IK. 3.) IM számú utasítás] szerint: „A miniszter a minisztérium útján felügyeletet gyakorol (...) a büntetés-végrehajtási szervek és a büntetés-végrehajtási tevékenység (...) felett.” Az SZMSZ szerint a miniszterhelyettes felügyeli a büntetés-végrehajtást. Az IM Személyzeti és Oktatási Főosztályának volt: Büntetés-

127 A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának 052/1967. sz. parancs- rendszeresíti az őrség-parancsnoki beosztást. o Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

128 107/1969. (IK.2.) IM. sz. utasítás. „Az Igazságügy Minisztérium Szervezeti Működési Szabályzata. 1-71. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

129 107/1969. (IK.2.) IM. számú utasítás.. i. m. 41-51. o.

130 Az „IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság ügyrend” számnélküli, 1976. március 26-án kelt. 4-5. o. A Sátoraljaújhegyi Fegyház és Börtön. Irattár.

131 1978 -as IM. SZMSZ-e [120/1977. (IK. 1978. 1.) IM számú utasítás] Büntetés - végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára.

végrehajtási Személyzeti Osztálya, a Terv- és Pénzügyi Főosztálynak: Büntetés-végrehajtási Költségvetési Ellenőrző Csoportja, valamint a Tudományos és Tájékoztatási Főosztálynak: Büntetés-végrehajtási Tudományos Csoportja a minisztériumban.¹³²

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának 1982. évi „Szervezeti és Működési Szabályzat”-a szerint az országos parancsnokságon osztályok, önálló alosztályok, alosztályok és önálló főelőadók működtek. A Szervezeti és Működési Szabályzat alapján a parancsnoki törzshöz tartozott: az országos parancsnok, az országos parancsnok általános helyettese, az országos parancsnok helyettese és a pártszervezet titkára.¹³³

A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának közvetlen felügyelete alá tartozó szervezeti egységek: Titkárság: /Jogi és Ellenőrzési Alosztály, Ügykezelési Alosztály, a belső munka koordinációjáért felelős főelőadó, lakásügyi és üdültetési főelőadó, könyvtár és archívumvezető, gondnok, fegyelmi tiszt./, Személyzeti és Oktatási Osztály: /Személyzeti Alosztály, Oktatási Alosztály./¹³⁴

Az országos parancsnok általános helyettesének közvetlen felügyelete alá tartozó szervezeti egységek: Őrszolgálati Osztály: / Felügyeleti Alosztály, Módszertani-technikai Alosztály./ Nevelési Osztály: /Felügyeleti Alosztály, Módszertani Alosztály./ Igazgatási Osztály: /Felügyeleti Alosztály, Központi Szállítási és Nyilvántartási Alosztály./ Egészségügyi Osztály: /Elítélteket Ellátó Alosztály, Közegészségügyi és Járványügyi Alosztály, a Személyi állományt ellátó főorvos./ Sajtóosztály: /Heti Híradó szerkesztősége, belső kiadványok írásával, szerkesztésével és terjesztésével foglalkozó főelőadók./ M- BV önálló alosztály.¹³⁵

Az országos parancsnok helyettesének közvetlen felügyelete alá tartozó szervezeti egységek: Termelési és Beruházási Osztály: /Ipari Alosztály, Építési-beruházási Alosztály, Közgazdasági Alosztály, Központi Célra Termelő Üzemek Felügyelete, főagronómus, fő-energetikus, üzem- és munkaszervezési főelőadó./, Pénzügyi Osztály: / Költségvetési Alosztály, Vállalatgazdálkodási Alosztály, Revizori Alosztály, Illetmény-számfejtési Alosztály./ Anyagi és Technikai Osztály: / Műszaki Alosztály, Híradástechnikai Alosztály, Ruházati Alosztály, Általános Gazdálkodási Alosztály./ Munkaügyi Osztály / Munkaerő- és Bér-gazdálkodási Alosztály, Munkaügyi-szakoktatási Alosztály, Tűzrendészeti főellenőr, munkavédelmi főfelügyelő./¹³⁶

1983-ban az 1982. évi „Szervezeti és Működési Szabályzat” részleges módosítására került sor. A Nevelési osztályon belül: kutatásszervezési alosztály, a Sajtóosztályon belül: filmstúdió, a Munkaügyi osztályon belül: az IM. Tűzvédelmi vezető és az IM. Munkavédelmi vezető és munkavédelmi felügyelő szervezeti egységek és munkakörök létesültek.¹³⁷

132 1980-as SZMSZ [104/1980. (IK. 3.) IM számú utasítás] Büntetés - végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára.

133 9937-17/1982. IM. Bv. Az IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság „Szervezeti és Működési Szabályzata.” Bp. 1982. 5-9. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

134 9937-17/1982. IM. Bv. Az IM. Büntetés-végrehajtás.....i. m. 5-9. o

135 9937-17/1982. IM Bv. Az IM Büntetés-végrehajtás.....i. m. 5-9. o

136 9937-17/1982. IM Bv. Az IM Büntetés-végrehajtás.....i. m. 5-9. o

137 9937-17/2/1983. IM Bv. Az IM Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság „Szervezeti és Működési Szabályzatának módosítása.” Bp. 1983. 1- 2. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

Az 1985-ös IM SZMSZ [101/1985. (IK. 1.) IM számú utasítás] szerint: „A miniszter felügyeletet gyakorol (...) a büntetés-végrehajtási szervek és a büntetés-végrehajtási tevékenység (...) felett.” A közvetlen felügyeletet az igazságügyi államtitkár gyakorolta.

Az IM egyetlen főosztályának sem volt a büntetés-végrehajtás működésével foglalkozó szervezeti egysége, a BvOP tehát ismét (lásd az 1978-as IM SZMSZ-t) „teljes” önállóságot élvezett.¹³⁸

A 1985-ös Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Szervezeti és Működési Szabályzat szerint a felügyeleti rendben – az 1982-1983-as SZMSZ-hez viszonyítva – nem csupán a szervezeti rendszer néhány elemében történtek változások, a jelentkező feladatok miatt új munkakörök, alosztályok, szervezeti egységek létesültek, szűntek meg, vagy a jelentkező feladatokhoz igazodva az elnevezések változtak.¹³⁹

Az országos parancsnok közvetlen felügyelete alá tartozó területen történt változások:

A Titkárságon megszűnt a lakásügyi és üdültetési főelőadói, a belső munka koordinációjáért felelős főelőadói és a könyvtár és archívumvezetői, munkakör. Új szervezeti egységként, illetve munkakörként létesült az országos parancsnokság apparátusának munkáját koordináló alosztály, a szakkönyvtár, az országos parancsnoki titkári beosztás, a Titkárság kötelékébe került a fegyelmi tiszt. A Személyzeti- és Oktatási Osztályon új alosztályként jött létre a Nyilvántartási és Adatszolgáltatási Alosztály.¹⁴⁰

Az országos parancsnok általános helyettesének közvetlen felügyelete alá tartozó területen történt változások: az Őrszolgálati Osztály elnevezése Biztonsági Osztályra változott, a Nevelési Osztályon a Módszertani Alosztály helyett Kutatásszervezési és Módszertani Alosztályt szerveztek, az Egészségügyi Osztály átkerült az országos parancsnokhelyetteshez, a személyi állományt ellátó főorvos helyett személyi állomány ellátását szervező főszakorvos munkakör jött létre. Új munkakörként jelent meg a főstomatológus /fogászati tevékenységet szervező főszakorvos/ és a főgyógyszerész státus. A Sajtóosztályon megszűnt a belső kiadványok írásával, szerkesztésével és terjesztésével foglalkozó főelőadói beosztás, új szervezeti egységként létesült a Tájékoztatási Osztály.¹⁴¹

Az országos parancsnok helyettes közvetlen felügyelete alá tartozó területen történt változások: a Termelési és Beruházási Osztály elnevezése Vállalatfelügyeleti és Beruházási Osztály elnevezésre változott, megszűnt az Ipari Alosztály, az Építési-beruházási Alosztály és a Közgazdasági Alosztály, megszűntek a központi célra termelő üzemek felügyeletét ellátó, a főagronómusi, a fő-energetikus és az üzem- és munkaszervezési főelőadói státusok. A Vállalatfelügyeleti és Beruházási Osztályon új szervezeti egységek jöttek létre: a Termelési Alosztály, az Üzemgazdasági Alosztály, a Munkaügyi Osztály, a Beruházási Alosztály, a Pénzügyi Osztályon az Illetmény-számfejtési Alosztály elnevezése Illetmény-számfejtési és Nyugdíj-előkészítési Alosztályra változott. Az Anyagi és Technikai Osztályon megszűnt a Műszaki Alosztály, az Általános Gazdálkodási Alosztály és a Híradástechnikai Alosztály, helyettük a Beszerzési és Gazdálkodási Alosztály, a Költségvetési Termelési Alosztály, a Gépjármű és Fegyverzeti Alosztály és a

138 1985-ös IM SZMSZ [101/1985. (IK. 1.) IM sz. utasítás] Büntetés - végrehajtás Országos Parancsnokság kiadványa 1985. 6-9. o. Büntetés - végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára.

139 1985-ös IM SZMSZ [101/1985. (IK. 1.) IM sz. utasítás] Büntetés...i. m. 6-9. o.

140 1985-ös IM SZMSZ [101/1985. (IK. 1.) IM sz. utasítás] Büntetés...i. m. 6-9. o.

141 1985-ös IM SZMSZ [101/1985. (IK. 1.) IM sz. utasítás] Büntetés...i. m. 6-9. o.

Hír- és Biztonságtechnikai Alosztály jött létre. Az Egészségügyi Osztályon az Elítélteket Ellátó Alosztály helyett a Fogvatartottak Ellátását Felügyelő Alosztály alakult meg. A személyi állományt ellátó főorvosi státus helyett a személyi állomány ellátását szervező főszakorvos munkakör jött létre. Új munkakörként hozták létre a fő- sztomatológusi (fogászati tevékenységet szervezői fő szakorvosi) és a főgyógyszerész munkakört. A Munkaügyi Osztály megszűnt, a munkaüggyel kapcsolatos feladatokat a Vállalatfelügyeleti és Beruházási Osztály szervezetébe beépült Munkaügyi Alosztály látta el.¹⁴²

Az országos parancsnokságon a szigorított javító-nevelő munka felügyeletére létrehozták a Szigorított Javító-nevelő Munkát Irányító Önálló Alosztályt.¹⁴³ Az országos parancsnok helyetteséhez kerültek az újonnan létesült, kiemelt, önálló főelőadói státusok: a jogtanácsos, a fő-energetikus, az IM Tűzvédelmi vezető és az IM Munkavédelmi vezető és munkavédelmi felügyelő.¹⁴⁴

A büntetés-végrehajtás irányításának, szervezetrendszerének alakulása 1989–2000-ig

Az 1989-es rendszerváltást követően a hazai büntetés-végrehajtással kapcsolatban meghozott reformintézkedések, ha nem is az elképzelt formában, módon és ütemben, de megkezdődtek. A büntetés-végrehajtás szervezeti rendszerét is érintő jogalkotási, kodifikációs munka indult el. Megkezdődött az 1979. évi 11. tvr. bv. kódex módosításával kapcsolatos kodifikációs munka. Sikerült megszerezni az elvi támogatást, hogy a honi büntetés-végrehajtás története során első ízben törvény szabályozza a büntetés-végrehajtás szervezetrendszerét, a szervezet jogállását, az irányítását és vezetését, a felügyeleti rendet stb.

Az 1993. évi XXXII. tv. a *büntetések és az intézkedések végrehajtásáról* szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet módosításáról (6/1996. IM. Rend. Bv. Szab.) – számos intézkedése mellett – bevezeti az „enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását”. Kecskeméten 1995-ben kezdte meg működését az enyhébb végrehajtási szabályok (EVSZ) alá tartozó elítéltek fogva tartására szolgáló – ún. „félíg nyitott” rezsimmel működő – részleg.

Az 1993. évi LXXXVI. tv. (Itv.) a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról vezette be az idegenrendészeti őrizet jogintézményét.

Az idegenrendészeti őrizet végrehajtására, az őrizetek elhelyezésére kijelölésre, illetve kialakításra került az elhelyezési körlet: a nők részére a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, a férfiakéra a Nagyfai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben.¹⁴⁵

142 1985-ös IM SZMSZ [101/1985. (IK. 1.) IM sz. utasítás] Büntetés...i. m. 6-9. o.

143 052/1986.(IK. Bv. Mell. 2.) OP.sz. parancs – a szigorított javító-nevelő munkát végrehajtó szervezetről és a szervek feladatairól. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1986. március. 8. sz. 41 – 46. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

144 1023/1985./1985/BVOP/11. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Szervezeti és Működési szabályzata. IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság kiadványa. 1985. 6- 9. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

145 1/1995.(I.6.) IM sz. rendeletet – az idegenrendészeti őrizet büntetés-végrehajtási intézetben történő végrehajtásának szabályairól. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1995. február 2. szám 62 -65. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

Kecskeméten a II. számú egység területén kezdte meg működését 1997-ben a Fia-
talkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete.¹⁴⁶

1993 júniusától új helyzet elé állították a Büntetés-végrehajtás Szervezetét: a fogva-
tartottak foglalkoztatásával kapcsolatos kihívásokra kellett megfelelő választ adni. A
folyamatos és jogszabályban előírt teljes körű foglalkoztatás biztosítása érdekében, a
romló gazdasági, piaci körülmények változása miatt megkezdődött a büntetés-vég-
rehajtási vállalatok korlátozott felelősségű társaságokká (Kft.-vé) történő átalakítása.

Elkészült az 1995. évi CVII. tv. a *büntetés-végrehajtás szervezetéről*. A törvény
meghatározta a Bv. Szervezetnek az állami szervezetben elfoglalt helyét, rendezte az
irányítási, vezetési jogköröket, meghatározta a Bv. Szervezet felépítését, rögzítette a
legfontosabb működési szabályokat.

Elkészültek, illetve kiadásra kerültek azok a részletszabályokat tartalmazó utasí-
tások, amelyek rendezték az irányítási, felügyeleti rendet, meghatározták a büntetés-
végrehajtás szervezetrendszerét.

Az 1995. évi CVII. tv. 2. §-ának (5) bek. foglaltaknak megfelelően az országos pa-
rancsnok 0252/1996. sz. intézkedése alapján létrejött a szervezet jogtanácsosi hálózata.¹⁴⁷
Az 1989. évi rendszerváltást követően a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnok-
ság szervezetének – jelentős mérvű – átalakítására 1992-ben, 1997-ben és 1999-ben
került sor.

Az 1991-es IM Szervezeti és Működési Szabályzat IM SZMSZ [3/1991. (IK. 6.) IM
utasítás] szerint: „Az IM Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság az igazságügy-
miniszter felügyelete alatt álló fegyveres szervezet irányító parancsnoksága, amely önálló
fejezetszintű költségvetéssel és szervezettel működik.”

Közvetlen felügyeletét a Közigazgatási Államtitkár látta el. Az SZMSZ szerint az
IM XIII. főosztálya a Büntetés-végrehajtási Ügyek Önálló Osztálya volt.

Az 1991-es IM Szervezeti és Működési Szabályzatot követően a Büntetés- végrehaj-
tási Szervezetnél elkészült a 4/1992-es SZMSZ A szabályzat hatályon kívül helyezte
az 1985-ben kiadott szervezeti és működési szabályzatot. Az osztály szervezet helyett
a főosztály szervezeti egységeket vezette be, néhány területen megőrizte az önálló
osztály szervezeti struktúrát, valamint az önálló főelőadói, referensi beosztásokat.¹⁴⁸

Az utasítás szerint az Országos Parancsnokság felügyeleti rendje az alábbiak szerint
alakult.

Országos parancsnok: parancsnokhelyettesek, Titkárság, Személyügyi és Szociális
Főosztály, Ellenőrzési Főosztály, Fegyelmi referens, országos parancsnoki titkár, az
Országos Parancsnokság belső ellenőre.¹⁴⁹

146 22/1997.(VII. 15.) IM rendelet a Fia-
talkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete (Kecske-
mét) alapításáról. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1997. július 7. szám 230.
o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

147 0252/1996.(IK. Bv. Mell. 5.) OP. sz. parancs – a büntetés – végrehajtási szervezet jogtanácsosi há-
lózataról. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1996. május 5. sz. 86 – 87. o.
Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

148 4/1992. (IK. Bv. Mell. 4.) IM utasítás - az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos
Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Bün-
tetés – végrehajtási Melléklete. 1992. június. Különszám. 1-2. o. Büntetés- végrehajtás Országos
Parancsnokság Könyvtára

149 4/1992. (IK. Bv. Mell. 4.) IM utasítás - az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás
Országos Parancsnoksága szervezeti és működési...i. m. 1 -2.

Országos parancsnok általános helyettese: Büntetés-végrehajtási Főosztály, Biztonsági Főosztály, Egészségügyi Főosztály, Kutatásszervezési és Nemzetközi Kapcsolatok Önálló Osztálya, Önálló Jogi Osztály, Sajtóiroda.¹⁵⁰

Országos parancsnok helyettese: Gazdasági Főosztály, Vállalatfelügyeleti Főosztály, Informatikai Főosztály.¹⁵¹

A 3/1993. (IK. Bv. Mell. 6.) IM utasítás néhány helyen módosította a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság 4/1992 SZMSZ-t. Az Önálló Jogi Osztály helyett Jogi Főosztályt, a Kutatásszervezési és Nemzetközi Kapcsolatok Önálló Osztálya helyett Kutatásszervezési és Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályát, a Gazdasági Főosztály helyett a Közgazdasági Főosztályt és a sajtóreferensi beosztást hozta létre.¹⁵²

Az országos parancsnok gazdasági helyettese beosztás ideiglenes megüresedése miatt az igazságügyi miniszter felhatalmazta az országos parancsnokot, hogy a fogvatartottak foglalkoztatásával összefüggő feladatokból (jogszabály előkészítése, oktatás, képzés, bérezés, a megkötött szerződések felülvizsgálata stb.) az országos parancsnok általános helyettesére ruházza át. Az SZMSZ módosította az országos parancsnokság különböző értekezleteinek rendszerét és rendjét.¹⁵³

Az 1994. szeptember 1-től hatályba lépő 10/1994. SZMSZ módosítás az országos parancsnok gazdasági helyettesi beosztás megüresedésével és a büntetés-végrehajtás állami vállalatainak gazdasági társasággá történő átalakításával függött össze. A korábbi Vállalatfelügyeleti Főosztály helyett létrehozták a Gazdasági Társaságok Főosztályát. Az országos parancsnokság szervezeti egységeinek felügyeletét az országos parancsnok és az országos parancsnok általános helyettese látta el.¹⁵⁴

Az országos parancsnok felügyelete alá tartozott az országos parancsnok általános helyettese, a Személyügyi és Szociális Főosztály, az Ellenőrzési Főosztály, a Kutatásszervezési és Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya, a Közgazdasági Főosztály és a Gazdasági Társaságok Főosztálya.¹⁵⁵

150 0256/1992. (IK. Bv. Mell. Különszám.) OP. intézkedése - a Büntetés-végrehajtás Sajtóirodájának megalapításáról. Igazságügyi Közlöny Büntetés - végrehajtási Melléklete. 1992. június. Különszám. 9-11. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára

151 4/1992. (IK. Bv. Mell. 4.) IM utasítás - az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési...i. m. 1 -2. o.

152 3/1993. (IK. Bv. Mell. 6.) IM utasítás - az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

153 7/1994. (IK. Bv. Mell. 8.) IM utasítás- az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés - végrehajtási Melléklete. 1994. június 93 -94. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára

154 10/1994. (IK. Bv. Mell. 8.) IM utasítás- az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés - végrehajtási Melléklete. 1994. október 160 -161. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtár

155 10/1994. (IK. Bv. Mell. 8.) IM utasítás - az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szab.. i. m. 160 -161. o.

Az országos parancsnok általános helyettesének felügyelete alá tartozott: a Büntetés-végrehajtási Főosztály, a Biztonsági Főosztály, az Egészségügyi Főosztály, a Jogi Főosztály, az Informatikai Főosztály, a Titkárság és a Sajtóiroda.¹⁵⁶

Az 1994-es IM SZMSZ-ben [9/1994. (IK. 8.) IM utasítás] meghatározottak szerint a bv. ügyeivel foglalkozó részleg neve változatlanul: Büntetés-végrehajtási Ügyosztály. A büntetés-végrehajtás felügyeletét az I. számú helyettes államtitkár látta el.

Az 1995. évi CVII. tv. szerint a büntetés-végrehajtás szervezeti egységei: a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, 32 büntetés-végrehajtási intézet, 13 országos végrehajtó intézet, 17 megyei intézet, 2 speciális feladatot ellátó intézet (a Büntetés-végrehajtás Központi Kórháza és az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet), 4 Büntetés-végrehajtási intézmény (a Központi Ellátó Intézet, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Központja, a Büntetés-végrehajtás Oktatási Központ – Pilisszentkereszt és a Büntetés-végrehajtás Továbbképzési és Oktatási Központ – Igal), valamint 12 gazdasági társaság.¹⁵⁷

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága önálló szervezeti egységei 1997-től: a főigazgatóságok, az igazgatóságok, a főosztályok, az osztályok, az önálló osztályok és a nevesített önálló munkakörök.¹⁵⁸

Az Országos Parancsnokság felügyeleti rendje: Országos parancsnok: főigazgatók (országos parancsnokhelyettesek), országos parancsnoki titkár, fegyelmi referens, főellenőr, belső ellenőr, sajtóreferens, Védelmi Főosztály, Humánpolitikai Főosztály / személyzeti és oktatási osztály, szociálpolitikai osztály/. Jogi, és Igazgatási Főosztály / jogi osztály, igazgatási osztály/. Nemzetközi Kapcsolatok Főosztály, Sajtóiroda.

Módszertani és vizsgálati főigazgató: Módszertani Igazgatóság / Biztonsági Osztály, Nevelési Osztály, Kutatásszervezési Osztály/. Ellenőrzési és Értékelési Igazgatóság; / Ellenőrzési és Vizsgálati Osztály, Elemző és Értékelő Osztály, Bv. Ügyeleti Osztály/. Egészségügyi Igazgatóság; /Egészségügyi Szakigazgatási Osztály, Közegészségügyi és Foglalkozás-Egészségügyi Osztály/, Nyilvántartási és Szállítási Önálló Osztály.¹⁵⁹

Gazdasági Főigazgató: Számviteli és Elszámolási Igazgatóság; /Főkönyvelőség, Pénzügyi és Számviteli Osztály, Illetmény-számfejtési Osztály, Közgazdasági Osztály/. Informatikai Igazgatóság; /Szervezési és Fejlesztési Osztály, Üzemeltetési és Adatszolgáltatási Osztály/. Műszaki-Fejlesztési és Üzemviteli Igazgatóság; /Beruházási és Üzemviteli Osztály, Műszaki-Fejlesztési és Adatfeldolgozási Osztály/. Termelési és Marketing Igazgatóság; /Termelésirányítási és Marketing Osztály, Áruforgalmi Osztály/. Költségvetési és Revíziós Önálló Osztály, gazdasági jogi tanácsadó (jogtanácsos), fő-energetikus, környezetvédelmi felügyelő, munkavédelmi felügyelő és vezető, tűzvédelmi vezető.¹⁶⁰

Az országos parancsnokság 1997-es SZMSZ módosítását a büntetés-végrehajtási intézetek szervezetének módosítása is követte. Az országos végrehajtó intézetek szervezete a következők szerint alakult. Az intézetparancsnok felügyelete alá tarto-

156 10/1994. (IK. Bv. Mell. 8.) IM utasítás- az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szab. i. m. 160 -161. o.

157 Lőrincz - Nagy: i. m. 164. o.

158 5/1997. (IK. Bv. Mell. 4.) IM. utasítás - a Büntetés - végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés - végrehajtási Melléklete.

1997. április 15. 4. szám 41 -55. o Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

159 5/1997. (IK. Bv. Mell. 4.) IM. utasítás - a Büntetés - végrehajtás... i. m. 41 -55. o

160 5/1997. (IK. Bv. Mell. 4.) IM. utasítás - a Büntetés - végrehajtás ... i. m. 41 -55. o

zott: parancsnokhelyettes, Személyzeti és Szervezési Osztály, Informatikai Osztály, Gazdasági Osztály, jogtanácsos, belső ellenőr. A parancsnokhelyettes felügyelete alá tartozott: Biztonsági Osztály, Büntetés-végrehajtási Osztály, Egészségügyi Osztály.¹⁶¹

A megyei büntetés-végrehajtási intézetek szervezetének felépítése: intézetparancsnok, Személyzeti és Szervezési Osztály, Informatikai Osztály, Biztonsági Osztály, Büntetés-végrehajtási Osztály, Egészségügyi Osztály, Gazdasági Osztály.¹⁶²

1999-ben a büntetés-végrehajtás felügyeletét helyettes államtitkár látta el, a minisztériumban Büntetés-végrehajtási Felügyeleti Főosztály működött. Az igazságügyi tárca döntése értelmében a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezetének korszerűsítését a következő alapelvek figyelembevételével kellett végrehajtani:

A szervezeti rendszer módosítását követően a szakmai egységek száma növekedjen, a funkcionális szervezeti egységek száma csökkenjen, a feladatok és hatáskörök egyértelműen elhatárolódnak egymástól. A módosítás a szervezet „civilizálás” folyamatának a megindítását is szolgálja. Az országos parancsnokság szervezete főosztályokra, önálló osztályokra, hivatalra tagolódjon.¹⁶³

A büntetés-végrehajtás szervezeti egységei 1999-ben: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, 14 országos végrehajtó intézet, 17 megyei intézet, 2 speciális feladatot ellátó intézet (a Büntetés-végrehajtás Központi Kórháza és az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézet), 4 büntetés-végrehajtási intézmény (Központi Ellátó Intézet, Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Központja, Büntetés-végrehajtás Oktatási- és Konferencia Központja – Pilisszentkereszt, Büntetés-végrehajtás Továbbképzési- és Rehabilitációs Központja – Igal), 12 Gazdasági társaság.¹⁶⁴

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság önálló szervezeti egységei 1999-től: az Országos Parancsnokság Hivatala, a főosztályok és az önálló osztályok.

Az országos parancsnokhoz tartozó szervezeti egységek: országos parancsnokhelyettesek, Országos Parancsnokság Hivatala /Jogi Osztály, Informatikai Osztály, Stratégiai, Tudományos és Nemzetközi Osztály, Titkársági Osztály, Munkabiztonsági Felügyelet/, Személyzeti- és Szociális Önálló Osztály, Sajtó- és Kommunikációs Önálló Osztály, Ellenőrzési, Fegyelmi és Bejelentések Önálló Osztálya, Gazdasági Társaságok Koordinációs Önálló Osztálya.¹⁶⁵

Az Országos parancsnok általános helyetteséhez tartozó szervezeti egységek; Biztonsági Főosztály; /Felügyeleti Osztály, Ügyeleti Osztály/. Fogvatartási Ügyek Főosztálya; /Programszervezési és Foglalkoztatási Osztály, Büntetés-végrehajtási Igazgatási Osztály/, Egészségügyi Főosztály; /Egészségügyi Szakigazgatási Osztály, Közegészségügyi és Foglalkozás-egészségügyi Osztály/, Védelmi Önálló Osztály.¹⁶⁶

Az Országos parancsnok helyetteséhez tartozó szervezeti egységek; Gazdasági Társaságok Koordinációs Önálló Osztálya, Pénzügyi és Gazdasági Főosztály; /Költségvetési és Pénzügyi Osztály, Közgazdasági, Létszám- és Bérigazgatási Osztály, Ellátási,

161 Lőrincz – Nagy: i. m. 165. o

162 Lőrincz – Nagy: i. m. 168. o

163 Büntetés-végrehajtási szervezet évkönyve 1999. (Tények a büntetés-végrehajtási szervek 1999. évi működéséről, adatok 1988 és 1999. évről) 29. o. Kiadja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Összeállította: dr. Gulyás Lajos. Készült a DUNA-MIX Kft. Nyomdájában Vác.

164 Büntetés-végrehajtási szervezet évkönyve 1999. i. m. 92. o.

165 Büntetés-végrehajtási szervezet évkönyve 1999. i. m. 97. o.

166 Büntetés-végrehajtási szervezet évkönyve 1999. i. m. 97. o.

Üzemeltetési-technikai Osztály/. Műszaki Beruházási és Vagyongazdálkodási Főosztály; / Beruházási és Fejlesztési Osztály, Vagyongazdálkodási Osztály/.¹⁶⁷

Egyedi megbízottak: /belső ellenőr, tűzvédelmi vezető, környezetvédelmi és energetikai vezető, fegyelmi tiszt, nyomozó tiszt, munkavédelmi megbízott, titokvédelmi felügyelő, informatikai biztonsági szakreferens/.¹⁶⁸

A 2000-es IM SZMSZ [4/2000. (IK. 5.) IM utasítás] szerint a II. helyettes államtitkár felügyelete alá tartozó szervezeti egységek között találjuk a Büntetés-végrehajtási Felügyeleti Főosztályt, amely két osztályból állt: a Büntetés-végrehajtási Jogi és Gazdasági Osztályból, illetve a Büntetés-végrehajtási Szakmai Felügyeleti Osztályból.

Az IM Szervezeti Működési Szabályzata szerint a büntetés-végrehajtás felügyeletét a II. helyettes államtitkár látta el.

2000-ben a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságon is történtek változások.

Az országos parancsnokhoz tartozó szervezeti egységek közül: a Hivatal (kvázi harmadik országos parancsnok helyettesi státussal, hivatalvezetői elnevezéssel) a korábbi szervezeti egységeivel kivált az országos parancsnok közvetlen felügyelete alól.

A Gazdasági Társaságok Koordinációs Önálló Osztálya az országos parancsnok gazdasági helyettesének a felügyelete alá került.

Az egyedi megbízottak köréből a belső ellenőr az országos parancsnok közvetlen felügyelete alá került. (A felügyeleti rendet illetően a szervezeti szabályzat B. pontja tartalmazott egy kivételt, nevezetesen: „A felügyeleti rend megegyezik az A. pontban meghatározott szervezeti felépítéssel, azzal a kivétellel, hogy a jogi osztály, a munkabiztonsági felügyelet, továbbá az egyedi megbízottak továbbra is az országos parancsnok felügyelete alá tartoznak.”)¹⁶⁹

Az intézetek és az intézményrendszer területén lényeges változások nem történtek.

167 Büntetés-végrehajtási szervezet évkönyve 1999. i. m 97. o.

168 3/1999. (IK. Bv. Mell. 7.) IM. utasítás a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés-végrehajtási Melléklete. 1999. július 7. szám 171- 183. o Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

169 5/2000. (IK. Bv. Mell. 12.) IM. utasítás a Büntetés – végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 2000. december 12. szám 317-322. o Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

Felhasznált irodalom

Könyvek, tanulmányok

- A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései. 1953-1956. Első kötet. Az 1953.július 28. és az 1956. július 22. közötti ülések. Összeállította, a jegyzeteket készítette és a bevezető tanulmányt írta: Kajári Erzsébet. Szerkesztette: Gyarmati György és S. Varga Katalin. Történeti Hivatal. Bp. 2001.
- A budapesti és maros-vásárhelyi kir. főügyészek jelentése a felügyeletük alá tartozó fogházak állapotáról, 1872–1886. Budapest, 1887. LÜ. Könyvtár.
- A királyi törvényháztól a fegyház és börtönig. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön centenáriumi évkönyve 1905–2005. (Szerk. Estók József.) Sátoraljaújhely, 2005. Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön.
- A m. kir. igazságügy minisztérium fogalmazó személyzetének és a hatáskörébe tartozó ügyeknek a beosztása. 8972/1910.IM. E. sz. Bp. Pesti Könyvnyomda Részvény-társaság, 1910. Igazságügy Minisztérium Könyvtára.
- Állami Költségvetés az 1951. évre 1. ágazat igazgatási. 4. fejezet Igazságügy Minisztérium. Budapest, 1950. V. füzet. Országgyűlési Könyvtár.
- Balla Károly (1841): Vélemény a büntetésmód javítása iránt. Pest, Trattner–Károlyi. /saját tulajdon/
- Balogh Jenő (1888): Börtönügyi viszonyaink reformjához. Budapest, Franklin. Sárospataki Teológiai Akadémia Könyvtár.
- Bank Barbara (2010): Megfélemlítés, kisémmizés, megbélyegzés – internálások 1945 után. Magyar Hírlap, 2010. november 25.
- Bódiné Beliznai Kinga – Mezey Barna (2000): A magyar börtönügy kutatásának alapjai. Jogtörténeti Értekezések 20. ELTE Állam-és Jogtudományi Kara, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék kiadványa. Bp. /saját tulajdon/
- Büntetés-végrehajtási jog. 4., átdolg. kiad. (Szerk. Horváth Tibor) Budapest, 2007, Rejtjel Kiadó. Büntetés- végrehajtás Könyvtár.
- Büntetés-végrehajtási szabályok hatályos gyűjteménye. A Belügyminisztérium Büntetés végrehajtás Országos Parancsnokság kiadványa. Budapest, 1961, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- Büntetés-végrehajtási szabályzat. Budapest, 1955, Belügyminisztérium. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- Büntetés-végrehajtási szervezet évkönyve 1999. (Tények a büntetés-végrehajtási szervek 1999. évi működéséről, adatok 1988 és 1999. évről) Kiadja a Büntetés – végrehajtás Országos Parancsnokság. Összeállította: dr. Gulyás Lajos. Készült a DUNA-MIX Kft. Nyomdájában Vác. Büntetés- végrehajtás Könyvtár
- Büntetés-végrehajtási testület szolgálati szabályzata. Budapest, 1959. BM BVOP. 1959. 5. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- Estók József (2013): A büntetés-végrehajtás függelmi viszonyrendszerének és felügyeletének története 1867-1990 között. Börtönügyi Szemle. 26. évf. 4. sz. 28-54. o.
- Igazságügyi Évkönyv 1944. évi. Közérdekű igazságügyi tudnivalók gyűjteménye. A m. kir. igazságügyi hatóságok szervezete és címtára. Bp. 1944. Összeállította: Dr. Bartha János. XII.-XII. o. Igazságügy Minisztérium Könyvtára.
- Igazságügyi Évkönyv 1948. évi. Közérdekű igazságügyi tudnivalók gyűjteménye. Összeállította: Dr. Bartha János. Bp. 1948. Igazságügy Minisztérium Könyvtár
- Kabódi Csaba – Lőrincz József – Mezey Barna (2005): Büntetéstan alapfogalmak. Budapest, Rejtjel Kiadó.

- Lekli Béla (1988): Az Igazságügy minisztérium szervezete és iratkezelése 1945-1985 között. Új magyar központi levéltár közleményei. III. kötet. Bp. Lekli Béla: Az Igazságügy Minisztérium szervezete és iratkezelése 1945-1985 között. 187-200. o. https://library.hungaricana.hu/hu/view/MoDigiLib_UMKLTkozl_03/?pg=5&layout=s 2019.02.17. 15:14. h
- Lőrincz József – Nagy Ferenc (1997): Börtönügy Magyarországon. Budapest, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság.
- Majoros Richárd (1949): Új magyar börtönügy, Az igazságügy minisztérium börtönügyi osztálya által 1949. augusztus hó 1-ig kibocsátott körrendeletek gyűjteménye. Készült az Igazságügyi Ipari Vállalat Váci Üzemének Nyomdájában. 1949. által 57.243/1949. IM. rend. 56. 58. oldal
- Megyery István (1905): A magyar börtönügy és az országos letartóztatási intézetek. Közzéteszi a magyar kir. igazságügyminiszterium. Budapest.
- Mezey Barna (1995): A magyar polgári börtönügy kezdetei. Budapest, Osiris–Századvég.
- Mezey Barna (1997): A polgári börtönügyi tudományosság a XIX-XX. század Magyarországon. In: A magyar börtönügy kutatásának alapjai. (Szerk. Bódiné Beliznai Kinga, Mezey Barna.) Budapest, ELTE ÁJK, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék. (Jogtörténeti Értekezések 20.) 5-102. old.
- Mezey Barna (2007): A kiegyezés jogpolitikájának kialakítása (Horvát Boldizsár igazságügyminiszter reformprogramja). Jogtörténeti szemle 2007. 3. 31–40. o.
- Szöllősy Oszkár (1935): Magyar börtönügy. A büntetések és biztonsági intézkedések végrehajtása. 2. bővített. kiadás Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. 43. o. /saját tulajdon/
- Tóth Mór (1874): Tanulmányok a börtönügy terén. Eger, 8–9. o. /saját tulajdon/
- Vókó György (2014): A magyar büntetés-végrehajtási jog. Dialóg Campus Kiadó Szerzői jog ©2014 Dialóg Campus Kiadó Copyright 2014. Vókó György 20. o. (2019.02.14.)

Jogszabályok, dokumentumok – időrend szerinti felsorolásban

1871. évi. XXXIII. tc., a kir. ügyészségről. Ezer év törvényei – www.1000ev.hu, 2019. február 15. 14:20
1890. évi XXV. tc., a kir. ítélőtáblák és kir. főügyészségek szervezéséről. Ezer év törvényei – www.1000ev.hu 2019. február 15. 14:54
- A m. kir. igazságügy minisztérium ügybeosztásának kiegészítése 8.561/1914. IM számú rendelet. Igazságügyi Közlöny XXIII. évf 1. szám. Bp. 1914. január 28. 8-9.o.
- A m. kir. igazságügy minisztérium hatáskörébe tartozó ügyeknek beosztása. 31.728/1918. IM számú rendelet. Igazságügyi Közlöny XXVII. évf 12. szám. Bp. 1918. december 31. 647-655.o.
1918. december 31-i IM Közlöny. Digitalizált Törvényhozási Tudástár – www.dtt.ogyk.hu
- 81/1945. ME. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában. IM. Közlöny LIV. (1945.) évf. 54-59.o. Országgyűlési Könyvtár.
- Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1.440/1945. M.E. számú rendelete. A népbíráskodásról szóló 81/1945. ME. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában. IM. Közlöny LIV. (1945.) évf. 54-59.o. Országgyűlési Könyvtár.
- Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 539/1945. M. E. számú rendelete. „Az államhatalom gyakorlásával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről.” (1945.évi Magyar Közlöny 11. szám). A rendelet kihirdetésének napján lép hatályba. Az 539/1945. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1945. évi március hó 24.” Országgyűlési Könyvtár.
- 8.400 /1945. M. E. számú rendelet.(Kihirdetett 1945. szept. 21-én – M.K. 132. szám.) Forrás: Két év hatályos jogszabályi, 1945-1946. Szerkesztették: Dr. Bacsó Ferenc, Dr. Mikos Ferenc, Dr. Szabó Imre, Dr. Némethy László, Dr. Szabóky Jenő, Bp. 1947. 234-235. o.

- Az államfogház büntetést az 1946. évi. XIV. tc., szüntette meg. Országgyűlési Könyvtár
- 27.000/1946. IM sz. rendelet a letartóztató intézeti alkalmazottak illetményeinek és nyugellátásának rendezéséről szóló 8.400/1945. ME sz. rendelet végrehajtása tárgyában. IM Közlöny, 1946. 5. sz. Országgyűlési Könyvtár.
- 78.000/1946. IM sz. rendelet a kényszermunka-büntetés végrehajtásának szabályozásáról. Magyar Közlöny, 1946. 55. sz.
- Állami költségvetés - 1947-1948 | Könyvtár | Hungaricana - Library ... https://library.hungaricana.hu/hu/view/AllamiKoltsegvetes_1947-1948/?pg=1 2019.02.18.10.08 h..
- 12.780/1948. Korm. számú rendelet. Az igazságügyi letartóztató - és nevelőintézetek mellett működő ipari és mezőgazdasági üzemek állami vállalattá átszervezése tárgyában. kihirdetve 1948. évi december hó 17-én. M.K. Rendeletek Tára, 1948.XII.21. 2583-2584. old
- 7.700/1948. (1948.VII.16.) Korm. számú rendelet Az Igazságügy Minisztérium Gazdasági Igazgatósága felállítása és működése. MK. 161.sz. 1948. VII. 8. 1607-1608.o. Országgyűlési Könyvtár.
- 8.470/1948. Korm. sz. rendelet a letartóztató intézeti alkalmazottak illetményeinek és ellátásának megállapításáról. 1948. év hatályos jogszabályai. Budapest, 1949, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata. Országgyűlési Könyvtár.
- 2.500/1949. (II. 8.) IM sz. rendelet a letartóztató intézeti alkalmazottak fegyelmi felelőssége tárgyában. Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye 1949. II. kötet. Budapest, 1950. Országgyűlési Könyvtár.
- 6.200-568/10/1949. G. F. sz. Igazságügyi Ipari Vállalat megalakítása és az alapítási költség rendelkezésre bocsátása. Gazdasági Főtanács Határozatok Tára. 1949. 10. szám. 263. o. Országgyűlési Könyvtár.
- 2.620-581/10/1949.G. F. sz. Letartóztató-és nevelőintézetek mezőgazdasági üzemegységeiből állami vállalat létesítése. Gazdasági Főtanács Határozatok Tára. 1949. 10. szám. 260 o. Országgyűlési Könyvtár
1950. évi. 6. sz. tvr. a letartóztató intézeti alkalmazottaknak katonai büntető jogszabályok hatálya alá helyezéséről. Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. 1950. Bp.1951.
- [31.000/1950. IM III/2. sz. rendelet] Ideiglenes szolgálati szabályzat letartóztató intézeti alkalmazottak részére: az igazságügy miniszter 31.000/1950. I. M. III/2. sz. rendelethez. Budapest, 1950, Igazságügyi Minisztérium.
- 1.500/1951. (1951.II. 22.) IM. számú rendelettel létrehozták az Igazságügyi Gazdasági Hivatalokat Budapesten valamint a vidéki megyei bíróságok székhelyein 1.500/1951. (1951.II. 22.) IM. számú rendelet. IM. Közlöny LX.(1951.) évf. 1951.2. szám 86-89. o.
1951. évi 33. számú heti parancs. [Kiad. az IM Bv. Főosztály.] 33/1951. (1951.XII.12.) IM. számú napi parancs. Büntetés-végrehajtási Főosztály Igazgatási Osztály. Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön. Irrattár.
- 2 033/10/1952. MT. számú határozat - Közérdekű Munkák Igazgatóságának a belügyminiszter felügyelete alá helyezéséről. Határozatok Tára. 1952. március 29.10. szám, Bp. 1952. 82. o. Országgyűlési Könyvtár.
- 00141/1952. BM. A BM. VII. /Büntetés-végrehajtási/ Főosztály vezető utasítása. A 2033/10/1952. MT.számú határozat végrehajtásáról a főosztály átszervezéséről, szervezetéről. (1952. április 26.) 1. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.
- 00141/1952. BM. A BM. VII. /Büntetés-végrehajtási/ Főosztály vezető utasítása. A 2033/10/1952. MT.számú határozat végrehajtásáról a főosztály átszervezéséről, szervezetéről. (1952. április 26.) 1. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irrattár.

A büntetés-végrehajtás szervezetrendszerének alakulása a 19. század közepétől a 20. század végéig

- 00152/1952. Ü. cs. BM. VII. Főosztály.(1952.V.15.) A börtönök munkahelyek állományának rögzítése, szervezeti felépítésük szabályozása, beosztási elnevezések megváltoztatása. MNL. Csongrád Megyei Levéltára.
- 00259/5/1952. VII.Ü. Cs. BM. VII. Főosztály, Főkönyvelőség. 8/1952. pénzügyi utasítás. A büntetés-végrehajtási szervek Gazdasági Hivatalainak szervezete. Bp. 1952. október 29.12 - 15. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 9.9333/100/1952. BM. utasítás. Belügyi Közlöny. 1952. 40. szám 671. o. Országgyűlési Könyvtár.
- 03/11/1953.BM. VII. Főosztály. Jelentés a KÖMI 1952. évi tervteljesítéséről és arról, hogy a titkárságnak az elítéltek munkáltatására vonatkozó határozatát a főosztály hogyan hajtotta végre. Bp. 1953. 1. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 500/6/1953./VII.17./ MT. számú határozat. Az államvédelmi Hatóságnak, mint önálló szervnek a megszüntetése és a Belügyminisztériummal való összevonása. 1. o. Országgyűlési Könyvtár.
- 10-065/1953. BM. A belügyminiszter 1/1953. (1953.VII.25.) számú utasítása. (1-6. o.)
- Az internáltak szabadításának végrehajtása, az ÁVH által internáltak szabadításáról szóló tvr. végrehajtására. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- BM. Bv. Főosztály. A Főosztály 25/1953. (1953.VIII.18.) sz. napiparancsa 2. p. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 00154/1953. BM. Bv. Tük. A belügyminiszter helyettes intézkedése. (1953.XI.3.)
- A BM. Büntetés-végrehajtási Parancsnokság és a megyei főosztályok büntetés-végrehajtási jogköre. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 0026/1953. ÁVH. Jegyzőkönyv. Az Elmemegfigyelő épületének átadása – átvétele. 1953. 1. o. Bp. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- BM. Bv. Parancsnokság. A BVOPK. Vez. 10/1953. (1953.XII.18.) számú heti parancs. A Sátoraljaúj helyi és a jászberényi Körzeti Börtönök megszüntetése, illetve átszervezése. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- Szn. BM. Büntetés-végrehajtási szervezet állománytála 1954. augusztus hó. 1-56. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 24-630/5/1954. B. M. Bv. A budapesti megyei börtön megszüntetése, 1. (1954. XI. 18.) Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- [1.105/1954. (XII. 17.) Mt. h. sz. határozat 22. pontjában kapott felhatalmazás alapján kiadott] Büntetés-végrehajtási szabályzat. Budapest, 1955, BM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 24-171/388/1955. BM. A belügyminiszter helyettes 53/1955. (1955.X.26.) sz. utasítása. A megszüntetett börtönök visszaállítása. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 3624/X.15./1956. Korm. számú határozat - A büntetés-végrehajtás átadása a Belügyminisztériumtól az Igazságügy Minisztériumnak. 1956. október 15. Országgyűlési Könyvtár
- 6/1956. BM parancs. 14/1956. sz. NET határozat a Belügyminisztérium hivatásos és tartalékos személyi állományának szolgálatáról. Budapest, 1956. BM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 3049./1956. Korm. számú határozat - A büntetés-végrehajtás felügyeletének a felülvizsgálata. 1957. január 27. Országgyűlési Könyvtár
1956. évi 35. számú. tvr. a rendőrségről szóló 1955. évi 22. számú tvr. kiegészítéséről. Országgyűlési Könyvtár

- 20-1-173/1956. BM. A belügyminiszter parancsa (1956. X. 27.) Az Elnöki Tanács megbízásából a mai napon /Dr. Münnich Ferenc/ átvette a Belügyminisztérium vezetését. ML. Bp. XA-B-1-az-20-1-173/1956
- 13-3-H-3/1957. BM. BV. A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtási Parancsnokság 3/1957. sz. parancsa, 1957. március 5-én. 2. o. 2. p. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 13-3-H-7/1957. BM. Bv. A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 7/1957. (1957.IV.18.) sz. parancsa. 3. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 22-424/1957. A belügyminiszter helyettesének 28/1957. (1957. V. 8.) számú utasítása. 1-2. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 6-201/1957. (13-2-48/1957.) A belügyminiszter 5/1957. (1957. VI. 7.) számú utasítása. 1-2. o. + Melléklet: 11-2150/1-1957. számú körlevelek a pénzügyi szolgálatok átszervezéséről. 1-3. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 13-3- H-37/1957. BM. Bv. A BM. Büntetés-végrehajtási Parancsnokság 37 /1957. számú parancsa. (1957. XI. 13.) 1-3. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 33-3-H-2/1958. BM. Bv. A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtási Országos Parancsnokának 2/1958. sz. parancsa, 1958. január 28-án, 1. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 10-24/1958. BM. A belügyminiszter I. helyettesének 11/1958. (1958.VI.10.) sz. parancs Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
1959. évi 105. sz. NET határozat a Belügyminisztérium hivatásos és tartalékos személyi állományának szolgálatáról. Budapest, 1959, BM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 8/1959. BM sz. utasítás. [Bv. Szabályzat] Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 8/1959. BMh parancs. Szám: 10-23/8/1959. Büntetés-végrehajtási testület szolgálati szabályzata. Budapest, 1959, BM BVOP. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 10-21/8/1959. BM. A belügyminiszter 8/1959 (1959. IV.13.) sz. parancsa - a „Belső elhárító csoportok” létrehozása, működése. 1-7. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 10-23/8/1959. BM. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter Helyettesének 8. számú parancsa A Büntetés-végrehajtási testület szolgálati szabályzatának kiadásáról.(1959. május 7.) A Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság kiadványa. Budapest, 1959. 5. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 38 - 3 - H - 39/1960. BM. Bv. Tük. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 39/1960. (1960. XII. 23.) sz. parancsa a Büntetés- végrehajtási Központi Kórházának a Tökölre telepítése. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 38-3-H-7/1961. BM. Bv. TÜK. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 7/1961. (1961. IV. 14.) sz. parancsa. Kovács Gyula bv. ezredes parancsnok felügyeli a két országos parancsnok helyettes, a Személyzeti Osztály, a Titkárság. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 10-21/23/1961. BM. A belügyminiszter 0023/1961. (1961 .X. 20.) sz. parancsa. 1. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 38- 3-H-14/1962. BM. Bv. TÜK. A Büntetés végrehajtás Országos Parancsnok 14/1962. (1962.VII.30.) sz. parancsával. Börtönök büntetés- végrehajtási munkahelyek elnevezésének módosítása. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 38-3-H-28/1962. BM. Bv. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 28/1962. (1962.XI.20.) sz. parancs. 1. o.. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 38-3-H-18/1963. BM. Bv. Tük. BVOPK. 18/1963. (1963.VI.29.) sz. parancsa A fiatalkorú letartóztatottak elhelyezésének megváltoztatása. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár

A büntetés-végrehajtás szervezetrendszerének alakulása a 19. század közepétől a 20. század végéig

- 38-3-H-35/1963. BM. Bv. Tük. BVOPK. 35/1963. (1963.XI.29.) sz. parancsa. A tőköli intézet elnevezése Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Munkahely Parancsnoksága, Tököl. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
1963. évi 24. számú tvr. a büntetés-végrehajtásnak az igazságügy miniszter felügyelete alá helyezéséről. IM. Közlöny LXXI.(1963.) évf. 1963.13. szám 221. o.
1966. évi 21. tvr. a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásáról és az előzetes letartóztatás fogatosításáról. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- Bv-2-1/1966. IM. A 001/1966. IM. (1966. V.1.) számú parancs. A büntetés-végrehajtási testület „Szolgálati Szabályzata” Az IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának a kiadványa. 1966. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának 052/1967.sz. parancs- rendszeresíti az őrségparancsnoki beosztást. o Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 107/1969. (IK.2.) IM. számú utasítás. „Az Igazságügy Minisztérium Szervezeti Működési Szabályzata. 1-71. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
1971. évi 10. tvr. a fegyveres erők és a fegyveres testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról. Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. 1971. Budapest,1972.
1971. évi 28. tvr. (Btk. novella) Országgyűlési Könyvtár.
1974. évi 9. tvr. a szigorított őrizetről. Országgyűlési Könyvtár.
1974. évi 10. tvr. az alkoholisták kötelező munkaterápiás intézeti kezeléséről. Országgyűlési Könyvtár.
1976. évi I. tv. a honvédelemről. Ezer év törvényei – www.1000ev.hu
- Az „IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság ügyrend ” számnélküli, 1976. március 26-án kelt. 4-5. o. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön. Irattár
- 120/1977. (IK 1978. 1.) IM sz. utasítás. Az Igazságügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata. Budapest, 1978, IM.
1978. évi IV. tv. a Büntető Törvénykönyvről. Ezer év törvényei – www.1000ev.hu
1979. évi 11. tvr. a büntetések és intézkedések végrehajtásáról.
- 8/1979. (VI. 30.) IM sz. rendelete a Büntetés-végrehajtási Szabályzatról.
- 1980-as SZMSZ [104/1980. (IK. 3.) IM számú utasítás] Büntetés - végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára.
- 101/1981. (IK 2.) IM sz. utasítás a Büntetés-végrehajtási Szabályzat végrehajtásáról. Budapest, 1981, IM. BVOP. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 9937-17/1982. IM. Bv. Az IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság „Szervezeti és Működési Szabályzata.” Bp. 1982. 5-9. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
- 9937-17/2/1983. IM. Bv. Az IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság „Szervezeti és Működési Szabályzatának módosítása.” Bp. 1983. 1- 2. o. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár
1984. évi 19. tvr. a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról.
- 101/1985. (IK 1.) IM sz. utasítás. Az Igazságügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata. Budapest, 1985, IM. Büntetés - végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára.
- 1023/1985./1985./BVOP/11. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Szervezeti és Működési szabályzata. IM. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság kiadványa. 1985. 6- 9. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára

- 052/1986.(IK. Bv. Mell. 2.) OP. sz. parancs – a szigorított javító-nevelő munkát végrehajtó szervezetről és a szervek feladatairól. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1986. március. 8. sz. 41 – 46. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.
- 116/1987. (IK. Bv. Mell. 10.) IM. utasítás a szigorított javító-nevelő munka büntetést végrehajtó intézet létesítéséről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1987. december 30. 10. szám 201 -202. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.
- 060/1987. (IK. Bv. Mell. 10.) OP. sz. intézkedés a martonvásári Szigorított Javító-nevelő Munkát Végrehajtó Intézet feladatairól. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1987. december 30. 10. szám 202 -204. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.
1989. évi XVI. tv. a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról. Ezer év törvényei – www.1000ev.hu
- 3/1991. (IK. 6.) IM utasítás az IM SZMSZ kiadásáról. Az Igazságügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata. Budapest, 1991, IM.
1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről. Ezer év törvényei – www.1000ev.hu
- 4/1992. (IK. Bv. Mell. 4.) IM. utasítás az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1992. június. Különszám. 1-2. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára
- 0256/1992. (IK. Bv. Mell. Különszám.) OP. intézkedése a Büntetés-végrehajtás Sajtóirodájának megalapításáról. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1992. június. Különszám. 9-11. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára
- 3/1993. (IK. Bv. Mell. 6.) IM. utasítás az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 7/1994. (IK. Bv. Mell. 8.) IM. utasítás- az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1994. június 93 -94. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára.
- 10/1994. (IK. Bv. Mell. 8.) IM. utasítás- az Igazságügy Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1994. október 160 -161. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság Könyvtára.
- 1/1995.(I.6.) IM. sz. rendelet – az idegenrendészeti őrizet büntetés-végrehajtási intézetben történő végrehajtásának szabályairól. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1995. február 2. szám 62 -65. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.
- 0252/1996.(IK. Bv. Mell. 5.) OP. sz. parancs – a büntetés – végrehajtási szervezet jogtanácsosi hálózatáról. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1996. május 5. sz. 86 – 87. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.
- 5/1997. (IK. Bv. Mell. 4.) IM. utasítás a Büntetés – végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1997. április 15. 4. szám 41 -55. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 22/1997.(VII.15.) IM. rendelet a Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete (Kecskemét) alapításáról. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1997. július 7. szám 230. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattára.

- 3/1999. (IK. Bv. Mell. 7.) IM. utasítás a Büntetés – végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 1999. július 7. szám 171- 183. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.
- 5/2000. (IK. Bv. Mell. 12.) IM. utasítás a Büntetés – végrehajtás Országos Parancsnoksága szervezeti és működési szabályzatának közzétételéről. Igazságügyi Közlöny Büntetés – végrehajtási Melléklete. 2000. december 12. szám 317-322. o. Büntetés- végrehajtás Országos Parancsnokság. Irattár.

Fotó: Bv. fotó